

KULTURINVENTERING I NORDANSTIG

Om kulturliv och kulturnäring i en liten landsortskommun

Av: Kjell-Åke Hamrén
Projektledare för Kulturbanken

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

KAPITEL ETT	4
1. INLEDNING.....	4
1.1 Utgångspunkter för uppdraget	5
2. DEN NYA KULTURPOLITIKEN	7
2.1 Handlingsplanen	7
3. KULTURNÄRINGEN I GÄVLEBORGS LÄN.....	8
3.1 Riktat aktivitetsstöd till kommunerna.....	9
4. KULTURBANKEN	9
4.1 Dragning om Kulturbanken för UK-nämnden i Nordanstig	11
4.2 Lokal kulturinventering i Nordanstig.....	12
5. VAD ÄR DET DÅ SOM UNDERSÖKS?	12
5.1 Planeringsfasen.....	13
6. KULTURGRYNING NORDANSTIG	14
6.1 Vad hände då på Bergsjögården den 7 maj?	16
6.2 Stort gensvar från kulturliv och allmänhet	17
6.3 Några tankar om Kulturgryning och kultur i Nordanstig – av Kristina Källström Gernes, kommunens ungdomssamordnare tom 30/6-2011	17
6.4 Tidigare undersökningar i Nordanstig.....	19
7. NORDANSTIG – EN KULTURPOLITISK PARADOX	19
7.1 Vad visar statistiken egentligen?	20
8. DEN KOMMUNALA MUSIKSKOLAN	20
8.1 Musikskolans betydelse för samhällsutvecklingen	21
8.1.1 Distansundervisning och Uppkoppling av Regionens Kulturskolor (DURK)	23
9. NORDANSTIGS FÖRENINGSRÅD	25
10. KULTUR, HÄLSA OCH KREATIVITET – Reflektioner och funderingar av Ulf Sundblad, projektledare för Nordanstigs föreningsråd.....	27
10.1 Kultur och hälsa.....	27
10.2 Kultur och kreativitet	30
KAPITEL TVÅ.....	36
11. ENSKILDA RÖSTER I INVENTERINGEN	36
11.1 Thomas von Wachenfeldt, multimusiker (Senza Vib Musikförlag), Gränsfors	36
11.2 Helena Brusell, teaterproducent, regissör, skådespelare (Trolska skogen), Mellanfjärden.....	36
11.3 Petra Stoor, makeupartist/maskös, Gränsfors	38
11.4 Hans-Erik Hall, musiker, Bergsjö.....	39
11.5 Janina Stoor, konstnär, Gränsfors	40
11.6 Anja Tellin, konstnär, Bergsjö.....	40
11.7 Nordanstigs Spelmanslag, genom Staffan Berg.....	41

11.8 Hårte Suring, hantverksmässig småskalig surströmmingsproduktion, genom Staffan Berg.....	42
11.9 Olle Englundh, videofilmare, Vattlång	43
11.10 Pontus Wicksell, filmare (Con3bute AB), Ilsbo.....	44
11.11 Lars Elverovski, verksamhetsledare Nordanstigs Musikverkstad	44
11.12 Tova Engberg, danslärare (street dance) i Bergsjö.....	45
12. SLUTORD	46
Bilaga 1 (Medverkande i Kulturgryning Nordanstig)	51
Bilaga 2 (Nordanstigs kulturföreningar)	54

KAPITEL ETT

1. INLEDNING

Följande text är ett försök till lägesbeskrivning av kulturliv och kulturellt företagande i Nordanstigs kommun under våren 2011. Texten bygger på ett inventeringsarbete som genomförts under vårmånaderna 2011 på uppdrag av utbildnings- och kulturnämnden i Nordanstig.

Syftet med uppdraget är tvåfaldigt: dels att göra politiskt förtroendevalda och kommunala tjänstemän uppmärksamma på enskilda personer och grupper/företag som är aktiva inom kulturen och kulturnäringen i kommunen, dels att tillhandahålla ett underlag för förtroendevalda och tjänstemän, det civila samhället (enskilda och den ideella sektorn) och den lokala kulturens och kulturnäringens människor, utifrån vilket dessa kan föra en gemensam dialog om kulturens och kulturnäringens roll i den lokala samhällsutvecklingen.

Att ett uppdrag av detta slag ges just nu, hänger intimt samman med den kulturpolitiska utvecklingen i landet i dess helhet. När staten och landstingen ges nya roller inom den nationella kulturpolitiken, ger det effekter också ute i kommunerna. Och när staten via sitt kulturråd, inom loppet av bara några år, överför hela 1,2 miljarder kronor i statliga kulturmedel till landstingen – för fördelning regionalt – vill också kommunerna skaffa sig en tydligare bild av den egna bygdens kulturliv, hur det ser ut och vilken potential det kan ha för den lokala samhällsutvecklingen.

När sen också regionförbunden och Tillväxtverket börjar titta närmare på hur de kan ge stöd till kulturen – i kulturens egenskap av näringsgren – vill också kommunerna vässa sin beredskap på området. Man har därför i många svenska kommuner börjat tala allt oftare om den lokala kulturen och kulturnäringen som en potentiell framgångsfaktor, som en lokal attraktionskraft och som en goodwillambassadör för den egna bygden. Men inte sällan saknar man underlag som belyser kulturutövares och kulturföretagares villkor och omständigheter. En väsentlig sida av uppdraget är därför att belysa frågeställningar om kulturens och kulturnäringens potential som framgångsfaktor för en liten landsortskommun som Nordanstig.

Uppdraget hänger också samman med att grannkommunen Hudiksvall under det första halvåret 2010 beslöt att etablera "Kulturnbanken", som är en projektstödande organisation på kulturens och kulturnäringens område. Inventeringsuppdraget uppstod efter en invit från Hudiksvalls kommun om samarbete de båda kommunerna emellan kring Kulturnbanken.

En del i detta samarbete var för övrigt det kulturpolitiska symposium som Kulturnbanken arrangerade i Folkets Hus i Hudiksvall den 20 januari 2011. Till detta symposium hade Kulturnbanken bjudit in dels företrädare för Statens Kulturråd, som informerade om den s k Kultursamverkansmodellen, dels en representant för det omtalade Newcastle-GatesHead-initiativet, som berättade den spännande historien om hur tvillingstäderna Newcastle och GatesHead i nordöstra England gjorde, när de tog kulturen till hjälp för att vända den industriella strukturomvandlingens negativa konsekvenser (företagsutslagning och arbetslöshet) till en framgångssaga utan motstycke.

Vid symposiet deltog också företrädare för Fiber Optic Valley, som visade hur den stora kompetens på fiberteknikens område som finns samlad i Hudiksvall med omnejd kan tas i anspråk på kulturområdet. Flera företrädare för Nordanstigs kommun och föreningsliv var närvarande vid symposiet.

Kulturgröning – som genomfördes i Bergsjögården den 7 maj 2011 – blev en mäktig manifestation av kulturen och kulturnäringen i kommunen, en "kulturdag" i vilken hela 150

personer medverkade på olika sätt. Kulturgröning lockade dessutom en publik på ca 600 personer, vilket mätt som andel av befolkningstalet måste räknas som en stor framgång.

Omräknat till stockholmsförhållanden, även om en sådan jämförelse haltar betydligt, skulle en besöksfrekvens i den storleksordningen motsvara åtminstone 50 000 människor. Det senare vore rimligtvis alldeles orealistiskt till och med i en så kulturtät och förhållandevis kulturvänlig storstadsmiljö som Stockholms.

Information om vem som gör vad inom kulturliv och kulturnäring är ofta färskvara, och kan i realiteten förändras från en dag till nästa. En hel del möda i form av möten och diskussioner, lades därför initialt på att hitta de bästa formerna för hur kommunen över tid (från ett år till nästa) ska kunna mäta vilka enskilda, grupper och/eller företag inom den lokala kulturen som är aktiva i kommunen, vilka som tillkommit sedan föregående år och som av en eller annan anledning lämnat det lokala kulturlivet sedan dess.

Arrangörerna visade för övrigt att ett evenemang som Kulturgröning kan genomföras med full kostnadstäckning.

Kulturgröning Nordanstig fick därmed, vilket också var avsikten, flera samverkande effekter. En var att aktivera det lokala kulturlivets och den lokala kulturnäringens aktörer, genom att erbjuda dem en unik plattform där de kan visa upp sina olika färdigheter, tjänster och produkter. Även allmänheten fick som en direkt följd av detta ett unikt tillfälle att träffa och bekanta sig närmare med många av kommunens musiker, konstnärer, konsthantverkare, producenter m fl.

En annat eftersträvd effekt var att arrangörgruppen (med representanter för Kulturbanken, kommunen, föreningslivet, kulturlivet med flera) kunde tala med de medverkande, inhämta information om deras verksamheter och göra nedslag hos vissa med fördjupningsfrågor om deras olika verksamheter; vad som i dagsläget fungerar bra, vilka deras begränsningar är och vad som skulle behövas för att deras visioner skulle kunna realiseras.

Bearbetning av dokumenterat material och ytterligare inhämtning av kompletteringsuppgifter har ägt rum under sommarmånaderna 2011.

Personer som medverkade i Kulturgröning listas i Bilaga 1. Aktiva inom kommunens kulturföreningar samt konstnärer respektive konsthantverkare listas i bilaga 2.

1.1 Utgångspunkter för uppdraget

Nordanstig i norra Hälsingland är en geografiskt vidsträckt och glest befolkad kommun. Antalet kommuninvånare uppgår 2010 till strax under 10 000. Kommunen bildades 1974, genom sammanslagning av kommunerna Hassela, Bergsjö, Gnarp och Harmånger. Kommunen har sedan sammanslagningen 1974 sitt säte i Bergsjö, som räknas som kommunens centralort.

Nordanstig hade 2010 omkring 500 företag. 80 procent av dessa är fåmansföretag, utan anställda. Näringslivet i kommunen präglas av jord- och skogsbruk samt verkstads- och tillverkningsindustri. Utbud av tjänster är den sektor som tillväxer mest och däribland de kreativa näringarna med basen i kulturen. Invånarantalet har minskat med ca 70 personer/år under de senaste årtiondena.

Av större företag som är verksamma i kommunen, har inget fler än 100 anställda. Som ett direkt resultat av detta (att företagen anställer få människor och att invånarantalet är lågt) är skattebasen i kommunen begränsad. Det är därför inte överraskande att kommunen, oavsett politisk mandatfördelning över tid, prioriterar breda samhällsområden som vård, skola och omsorg. En följd av detta har blivit att det lokala kulturlivet fått vänja sig vid en på de flesta kulturområden begränsad budgettilldelning.

Men Nordanstig är också en sällsamt naturskön kommun, med ett magnifikt kustlandskap i öster och med skogar, berg och sjöar i inlandet som gör orden i Arthur Engbergs landskapssång (Hälsingesången) full rättvisa. Det är därför inget att förvånas över att Nordanstig lever högt på sitt anseende som en kommun som kan erbjuda människor friluftsliv och rekreation av allra bästa märke.

Mer otippat mot bakgrund av kommunens blygsamma kulturbudget, är förhållandet att det bland Nordanstigs invånare finns så många som intresserar sig för kultur av skilda slag, och att kulturutbudet är så stort, trots att det offentliga stödet för detta är högst begränsat. Under några få sommarmånader är det publika kulturutbudet dessutom så stort att publiken ofta inte räcker till. Ändå blir antalet publika kulturevenemang bara fler och fler, år efter år. På sommaren!

Nordanstigs kommun (liksom förstås många andra landsortskommuner) vill inget hellre än att människor ska flytta till orten och att företag ska etablera sig där. Frågan är då om den breda bas för kultur och kulturföretagande som redan existerar i kommunen, kan tillvaratas och utvecklas på ett sätt som bidrar till ökad inflyttning och till fler företagsetableringar. Sett mot bakgrund av just Nordanstigs stora kulturutbud, torde frågan vara i högsta grad relevant. Inom kommunens gränser finns exempelvis en folkmusiktradition som idag är starkare och vitalare än någonsin tidigare, med portalfigurer som O'tôrgs Kaisa Abrahamsson och Thomas von Wachenfeldt. Där finns också en lång räckta förnämliga konstnärer och konsthantverkare, med etablerade namn som Nils Olof Hedenskog och Jöran Österman, vilka båda röner högt anseende nationellt. Där finns dessutom Hedenskogs vittomtalade initiativ *Stocka filmfestival* och teaterentreprenören Helena Brusells nu snabbt växande besöksmål *Trolska skogen*. Och då har ännu inte kommunens allra starkaste kulturella varumärken blivit nämnda: det unika *Gränsfors Bruk* med sin över hela världen kända yxfabrik och *Mellanfjärdens teaterförening*, vars teaterverksamhet definitivt satt Mellanfjärden och Nordanstig på den internationella teaterkartan.

Det leder för långt att här bena ut vad som är vad i den långa samhällsutveckling från 1970-talet som på senare år gett upphov till denna explosion av publikt kulturutbud. Låt oss istället konstatera att hälsingekommunerna i allmänhet och Nordanstig i synnerhet är mycket rika på kulturell talang, men att det allra mesta av det som erbjuds allmänheten står helt eller delvis på ideell grund.

Det senare ska inte läsas som en reservationslös plädering för att kulturen i hela sin omfattning borde få offentligt stöd. Syftet med att påtala obalansen tjänar endast syftet att inspirera till diskussion och dialog om offentligfinansierade stödformer på kulturområdet. Vem ska ha stöd? Och varför? Hur ska stödet utformas? Ska stöd ges reservationslöst eller vara förknippat med en motprestation av något slag? Kan stöden utformas så att det gynnar framväxten av en kultnäring, som i sin tur gynnar kommunen i sin helhet? Etcetera.

Med tanke på den höga graden av organisation som kännetecknar Nordanstigs föreningsliv, med ett samordnande föreningsråd som bistår medlemmar med råd och dåd och ger kvalificerad hjälp i samband med projektansökningar – och med tanke på förekomsten av en ungdomspolitisk handlingsplan, vilken både regionalt och nationellt placerar kommunen i framkant på det ungdomspolitiska området – kan frågor som de ovanstående tjäna som ingång till en framtidsriktande diskussion kring en lokal kulturplan. Är det någonstans en sådan diskussion ska ta sin början, så är det väl just i gränssnittet mellan ungdomars nätverk och ett etablerat och välorganiserat föreningsliv?

Det faktum att många av landets kommuner nu har avsikt att ta fram lokala kulturplaner, är en indirekt effekt av kultursamverkansmodellen (se kap 2), och dennas krav på landstingen att ta fram regionala kulturplaner. Det står naturligtvis varje kommun fritt att göra eller låta bli att göra en egen kulturplan, eftersom det inte finns något sådant krav på kommunerna kopplat till regionaliseringen av den statliga kulturpolitiken. Men den kommun som inför framtiden vill

skaffa sig beredskap att bättre kunna tillvarata sina egna medborgares intressen inom ramen för en regionaliserad kulturpolitik, gör rimligtvis klokt i att inleda ett arbete där kulturliv, föreningsliv, ungdomars nätverk med flera får komma till tals. Huruvida just Nordanstig kommer att ta fram en egen kulturplan eller inte, är okänt vid tidpunkten för denna rapports skrivande. Det sades dock på tjänstemannanivå när inventeringsuppdraget gavs, att det inom Nordanstigs kommun fanns en förhoppning om att inventeringsarbetet skulle kunna tjäna som inspiration och underlag om och när en sådan kulturplan skulle bli verklighet.

Hur man än väljer att se på saken, beroende på betraktarens perspektiv, är Nordanstig något av en kulturpolitisk paradox. Samtidigt som kommunen ger mindre till kulturen, räknat i kulturkrona per invånare, än andra svenska kommuner, är det också en kommun med ett utomordentligt rikt kulturellt föreningsliv och ett stort kulturellt utbud. Men bilden av det kulturella Nordanstig är inte entydig. Många kulturutövare har under våren beskrivit Nordanstig som en kommun som visar mycket stor välvilja visavi kulturen och dess människor, exempelvis genom att ställa lokaler till kulturens förfogande. Medan andra menar att kommunen under trycket av tuffa ekonomiska realiteter har utvecklat en slags beröringsskräck inför vissa kulturfrågor. En sådan fråga, som ständig dyker upp i samtal med kulturintresserade nordanstigsbor, gäller frågan om kommunen ska hålla sig med en musikskola i egen regi eller inte. När kommunen för två år sedan beslutade att lägga ner den då befintliga musikskolan inleddes ett treårigt projektsamarbete med studieförbundet Bilda Gävle Dala. När projektiden för det samarbetet nu löper ut (2012), kommer kommunen enligt uppgift inte längre att tillföra medel för en musikskoleverksamhet i egen regi (se kap 8).

2. DEN NYA KULTURPOLITIKEN

Under de år som gått sedan de borgerliga allianspartierna övertog regeringsmakten i Sverige, i september 2006, har det kulturpolitiska landskapet i vårt land ändrat karaktär. En statlig kommitté med uppdrag att se över den statliga kulturpolitiken offentliggjorde i februari 2009 sitt betänkande, den s k Kulturutredningen (SOU 2009:16). En direkt följd av Kulturutredningen är införandet av den s k Kultursamverkansmodellen, enligt vilken en stor del av inflytandet över den statliga kulturpolitiken överförs från staten till landstingen (som i detta sammanhang ofta kallas "regionerna"). Kultursamverkansmodellen trädde i kraft den 1 januari 2011, då fem av landets 21 regioner implementerade modellen.

Sannolikt mindre känd för allmänheten än kulturutredningen och samverkansmodellen, är regeringens *Handlingsplan för kulturella och kreativa näringar*, vilken publicerades i form av en promemoria i september 2009, ett drygt halvår efter kulturutredningen. Syftet med handlingsplanen för kulturella och kreativa näringar, enligt närings- och kulturdepartementet som gemensamt står bakom den, är att bidra till ökad samverkan mellan kulturen och näringslivet genom att det skapas bättre förutsättningarna för kulturskapare och entreprenörer inom kulturnäringslivet.

2.1 Handlingsplanen

Handlingsplanen omfattar följande insatser:

- Rådgivning till företag
- Programsatsning på inkubatorer för kulturella och kreativa näringar
- Utveckling av mellanhänder/nätverk/modeller för samverkan
- Entreprenörskap i kulturella och konstnärliga utbildningar
- Innovation och design
- Ledarskap och arbetsorganisation

- Studie om finansieringsbehov
- Förbättrad statistik
- Kompetensutveckling

Handlingsplanen för kulturella och kreativa näringar har sedan dess offentliggörande blivit vägledande för regionförbunden och Tillväxtverket, när dessa i allt högre grad börjat titta på stödåtgärder för kulturnäringen, vilken dessutom beskrivs som en ny bransch vars aktörer finns i gränssnittet mellan kulturliv och näringsliv. Nya stödformer tas nu fram för denna bransch, stödformer som ska utgå från branschens egna villkor och omständigheter.

Även för kommuner som ser en samhällsutvecklande potential i sin lokala kulturnäring, torde handlingsplanen tjäna som viktig vägledning.

3. KULTURNÄRINGEN I GÄVLEBORGS LÄN

Strax före årsskiftet 2010/11 publicerade Region Gävleborg en rapport med titeln *De kulturella och kreativa näringarna i Gävleborg – en potential för tillväxt och attraktionskraft*.

Med denna rapport följde också bilagan *En översikt i siffror av Kulturella och Kreativa Näringar i Gävleborgs, Dalarnas och Värmlands län*. Dessa publikationer har syftet att ge en översiktlig bild av kulturnäringen i regionen. Rapporten introducerar begrepp och definitioner inom kulturnäringen och redogör för aktuella utvecklingstendenser vid årsskiftet 2010/11.

Det publicerade materialet har tagits fram av Projekt KKN (Kulturella & Kreativa Näringar) inom Region Gävleborg.

Enligt tillgänglig information på Region Gävleborgs hemsida sattes Projekt KKN upp 2009 i samarbete mellan regionförbunden i Gävleborg, Dalarna och Värmland, samt landstingen i Gävleborg och Dalarna, med Region Dalarna som projektägare. Den första projektfasen (2009-08-01 – 2011-07-31) finansierades av regionförbunden, landstingen samt EU:s regionala fond.

KKN-projektet går under 2011 in i sin andra fas (KKN II), som pågår till och med utgången av 2013. För den andra fasen har projektet beviljats 3 710 000 kronor ur europeiska regionalfonden, för att fortsätta arbetet att stärka de kulturella och kreativa näringarna. KKN II drivs gemensamt av regionförbunden i Gävleborg och Dalarna med en total budget på 7 420 000 kronor.

På hemsidan anges vidare att KKN-projektet, för att på olika sätt kunna stärka de kulturella och kreativa näringar i regionen, ska:

- synliggöra och sprida kunskap om branschen
- arbeta fram metoder för ökat och utvecklat företagande inom sektorn
- ta fram statistiskt underlag på kulturella och kreativa branschers storlek i förhållande till övrigt näringsliv
- verka för mötesplatser för verksamma inom kulturella och kreativa näringar
- arbeta för samverkansformer mellan andra branscher/offentlig sektor/kulturella och kreativa näringar
- arbeta enligt FUNK modellen, där forskning, utbildning, näringsliv och kultur/kreativitet samverkar
- vara informerad om utvecklingen av kulturella och kreativa näringar på lokal, regional, nationell och internationell nivå
- ha tre fokusområden; Omvärld, Metodutveckling och Processtöd

Samtidigt med publiceringen av ovan nämnd rapport respektive bilaga publicerade Region Gävleborg även en skrift med titeln *Gungor och karuseller - om utveckling av företag i kulturella och kreativa näringar*.

Gungor och karuseller – som har skrivits av forskarna Emma Stenström och Tobias Nielsén – togs fram i samband med att KKN och Almi i Gävleborg, Dalarna och Värmland utarbetade en ny utbildning för företagsrådgivare. Denna utbildning, som fått namnet *Framtidens företagande*, hölls vid tre tillfällen i oktober 2010. Utbildningsdagarna leddes för övrigt av de båda författarna, som är två av Sveriges ledande experter på området. Gungor och karuseller är en kortfattad men kärnfull introduktion till området kulturella och kreativa näringar.

Att det alls talas om "kulturella och kreativa näringar" (jmf engelskans *Creative Industries*) som en ny "bransch" hänger bl a samman med Tillväxtverkets syn på saken:

- Det finns en stor drivkraft och potential för tillväxt inom de kulturella och kreativa näringarna. Och de blir allt viktigare för innovationer och konkurrenskraften inom näringslivet i ett bredare perspektiv, säger Tillväxtverkets generaldirektör Christina Lugnet.

Parallellt med Projekt KKN drivs även (på regional nivå i Almis regi) ett systerprojekt som heter *Affärsdesign – kulturella och kreativa näringar*. Affärsdesign KKN, som leds av projektledaren Anders Gunnarsson, syftar till att stärka företagare inom de kulturella och kreativa näringarna och att kartlägga deras behov.

3.1 Riktat aktivitetsstöd till kommunerna

Under vårmånaderna 2010 fick kommunerna i Gävleborgs län besök av handläggare från Region Gävleborgs Projekt KKN, som informerade företrädare för kommunernas kultur- och näringslivsenheter om dels Projekt KKN:s avsikt att göra en översiktlig inventering av de kulturella och kreativa näringarna i länet, dels möjligheten för kommunerna att få ett riktat stöd på 15 000 kronor vardera för en aktivitet "som stärker, synliggör eller ökar kunskapen lokalt om de kulturella och kreativa näringarna". För att kunna få ett sådant stöd skulle aktiviteten genomföras i samarbete mellan kultur- och näringslivsenheterna i kommunen.

Detta erbjudande ledde sedermera till att man i de enskilda kommunerna började planera nätverksträffar, workshops och lokala inventeringar. I exempelvis Ljusdals kommun blev politikerna i kommunfullmäktige målgrupp för en s k kunskapsdag som ägde rum i början av augusti 2010. Där föreläste Susan Bolgar från *Kultur och Näringsliv* under rubriken "Är kultur ett verktyg? 45 minuter om kulturens betydelse för samhällsutveckling och tillväxt".

I anslutning till detta arrangerades även en workshop i s k Community Theatre, samt en öppen repetition av Morbror Vanja med Folkteatern Gävleborg (som Ljusdals kommun samarbetade med i planeringen av sin kunskapsdag).

På s 26 i KKN:s inventeringsrapport kan man läsa om de positiva erfarenheterna av kunskapsdagen i Ljusdal. Kommunalrådet Marit Holmstand säger bl a: "Högläsning kanske låter abstrakt men för oss öppnade den verkligen ögonen för teatern som verktygslåda. De som var mest skeptiska innan var mest positiva efteråt".

Andra exempel på aktiviteter som Gävleborgskommuner genomförde med stöd från KKN, beskrivs på <http://kkn-gavleborg.blogspot.com>.

4. KULTURBANKEN

Hudiksvalls kommun initierade 2008 en förstudie i syfte att kunna föreslå nya vägar för kommunen att utveckla sin kreativa sektor (Charlotta Netsman: Glada Hudikbanken, Växlar upp kreativt kapital. Förstudie om modellkonceptet "Kulturbanken" för att utveckla, stärka och

synliggöra den kreativa sektorn i Hudiksvalls kommun och andra mindre och medelstora kommuner).

Förstudien följdes av ett processår, där det kulturpolitiska koncept som i förstudien kallades "Kulturbanken" kunde vidareutvecklas och konkretiserats.

Processarbetet ägnades dels frågan om vilken slags kulturbanksverksamhet (lokal i mindre skala eller regional i större skala) som bäst kunde tjäna kommunens kulturpolitiska viljeinriktningar, dels hur en kulturbanksorganisation skulle kunna åstadkomma konkreta resultat. Men också hur Kulturbanken skulle kunna bidra till den nya nationella kulturpolitiken och lokalt i Hudiksvall ge ett konkret bidrag till regeringens Handlingsplan för kulturella och kreativa näringar.

En särskild utmaning i det senare avseendet gällde hur s k mellanhandsfunktioner ska utformas och arbeta för att inte själva få rollen av konkurrerande aktörer på de områden de har uppdraget att stödja. Kulturbankskonceptet ansågs ha goda förutsättningar att tjäna som modell för andra som söker alternativ till befintliga stödformer på kulturområdet. Kulturbanken ska i första hand arbeta som en katalysator och vara en operativ länk mellan olika parter som ingår i samverkansprojekt av olika slag.

Beslut fattades att etablera Kulturbanken per den 1 maj 2010, i en första fas fram till den 30 juni 2011, att därefter följas av utvärdering. Detta har sedan dess förlängts till och med utgången av 2011, med utvärdering under våren 2012.

I beslutet fastlogs att etableringsfasen bör ha lokal prägel med räckvidd i norra Hälsingland, förslagsvis inom Hudiksvalls och Nordanstigs kommuner, under förutsättning att Nordanstigs kommun skulle visa intresse att samverka kring Kulturbanken.

Den överordnade uppgiften för Kulturbanken är att åstadkomma projektsamverkan mellan den offentliga sektorn, det civila samhället (enskilda samt den ideella sektorn) och det privata näringslivet (inklusive företag inom kulturnäringslivet). Framväxten av ett nätverk som långsiktigt kan stödja det lokala kulturlivet och kulturellt företagande har prioritet, vilket hänger samman med att den lokala kultursektorn i långa stycken är verksam vid sidan av övriga samhällssektorer, vilket totalt sett missgynnar inte bara kulturutövare och konstnärligt skapande verksamhet utan också samhället i övrigt.

En viktig orsak till att Sverige under 1900-talet kunde ta språnget från ett fattigt till ett rikt land och åstadkomma betydande välstånd (utöver att landet aldrig drogs in aktivt i de båda världskrigen), var det unika "kontrakt" mellan stat, arbetsgivare och arbetstagare som sedermera kom att kallas "den svenska modellen". En annan var landets unika förmåga att ta tillvara kreativa idéer och skapa spetskompetens som en konkurrenskraftig svensk basindustri kunde byggas kring. Forskning och utveckling - i kombination med en jämförelsevis balanserad arbetsmarknad med alltmer jämlika rättigheter för olika intressen - blev ett framgångsrecept för svenskt välstånd. I vår egen tid har den industriella fasen övergått i eller kompletterats av en högteknologisk fas, men också där har Sverige kunnat hålla sig väl framme, tack vare traditionen att lyfta de idéer som lägger grunden för tillväxt. Sett i helikopterperspektiv kan vår tradition att värna den kreativa processen överhuvud taget inte överskattas, då det ytterst är denna och de modeller som används för att kreativa idéer ska komma upp till ytan, som utgjort förutsättningen för Sveriges industriella utveckling. Förenklat kan man säga att den fria forskning som bedrivs vid våra universitet och forskningsinstitut - som finansieras med skatteintäkter och privata investeringar - är den torpargrund som det moderna Sverige är byggt på.

Kultursektorn däremot saknar i ett betydelsefullt avseende en motsvarande tradition, vilket är

särskilt uppenbart i landsorten där kulturindustrier av större omfattning oftast saknas. I och för sig är Sverige ett framstående kulturland, där många enskilda kulturutövare satt landet på den internationella kartan. Men något motsvarande "kontrakt" mellan det offentliga och det privata har aldrig upprättats på kulturområdet. Kulturen har i allt väsentligt setts som samhällets överbyggnad och är inte på samma sätt som exempelvis teknikområdet en integrerad del i den tillväxtskapande samhällsutvecklingen. En följd av detta är att kultursektorn ytterst sällan ingår i gränsöverskridande samarbeten mellan samhällssektorer. Följdriktigt saknas i allt väsentligt ännu verksamma tillväxtmodeller för ett kulturellt näringsliv, vilka om de funnits hade kunnat bidra till en långt mer dynamisk arbetsmarknad för kulturutövare än den vi ser idag.

Detta ska inte uppfattas som polemik mot föreställningen om konstens och kulturens egenvärde, för lika lite som vi kan acceptera en naturvetenskaplig forskning som styrs av politiska beställningsjobb eller tidens trender, kan vi acceptera att skapande konstnärer och kulturutövare hämmas av andras diktat om vad som bör åstadkommas. Men ett erkännande av kulturens och konstens egenvärde bör rimligtvis inte ställa kultursektorn helt vid sidan av den tillväxtskapande samhällsutvecklingen. Tvärtom bör kultursektorn samverka med det offentliga, det civila samhället och det privata näringslivet.

För att stödja en sådan integrering krävs en struktur som utgår från kulturområdets egna förutsättningar. Saken är emellertid inte okomplicerad, då det i många kulturella och konstnärliga sammanhang är konstnärliga kvalitetsaspekter – och ingenting annat – som står i förgrunden. Då går det naturligtvis inte att anlägga snäva tillväxtperspektiv på det skapade eller det utförda – det vore både kontraproduktivt och dömt att misslyckas. .

Kulturbanken arbetar därför med båda synsätten för ögonen och ger sitt stöd till hela kulturområdet, oavsett om det handlar om konst, kulturutövning i mer generell bemärkelse eller kulturellt företagande. Ett exempel som illustrerar betydelsen av en stödjande struktur kan hämtas från den svenska idrottsrörelsen, som genom sitt klubbsystem på lokal-, distrikts-, regional- och nationell nivå skapat en övergripande struktur med modeller inte bara för talangutveckling utan också för ekonomisering av sina verksamheter. Resultatet, så som detta kommer till uttryck inom elitidrotten i form av idrottsliga "exportframgångar", är slående.

4.1 Dragning om Kulturbanken för UK-nämnden i Nordanstig

Region Gävleborgs besök i Nordanstig i mars 2010 (där Charlotta Netsman informerade lokala företrädare för kultur- och näringslivsenheterna om KKN-projektets syfte och verksamhetsinriktning) sammanföll i tiden med slutfasen av Hudiksvalls processår kring Kulturbanken. Under hösten 2009 hade förvaltningschefen för utbildning och kultur i Nordanstig (AnnKristine Elfvendal) blivit väl förtrogen med Kulturbanksprojektet. Och i december 2009 bjöd hon in Hudiksvalls kulturchef Sten Bunne och undertecknad att göra en översiktlig dragning för politikerna i UK-nämnden om Kulturbankens syfte och inriktning.

Själv var jag vid denna tidpunkt vikarierande processledare för Kulturbanksprojektet, som hade letts av just Charlotta Netsman fram till november 2009, då hon lämnade sitt uppdrag i Hudiksvall för att bli projektledare för Region Gävleborgs Projekt KKN.

Till bakgrunden för Bunnens och min dragning för UK-nämnden hör att motsvarande nämnd inom Hudiksvalls kommunorganisation, Lärande- och kulturnämnden (LOK), ansåg att Kulturbanken skulle vinna på samverkan med Nordanstig.

Till saken hör också att man vid denna tidpunkt hade diskuterat på tjänstemannanivå om möjligheten för de två kommunerna att gå fram gemensamt med en projektansökan hos Region Gävleborg om ett större och uppväxlat Kulturbanksprojekt. Ett första underlag till en sådan ansökan togs de facto fram under hösten 2009, med undertecknad vid pennan. Med den snäva tidsmarginal som stod till förfogande före ansökningstidens utgång (en vecka efter nyår 2010),

ansågs tiden dock alltför knapp för att det skulle vara realistiskt att kunna inhämta politisk förankring på KS-nivå i de båda kommunerna för ett större projekt med denna inriktning. Hudiksvalls kommun beslöt därför, en bit in på det nya året 2010, att istället planera för ett mindre och i allt väsentligt lokalt Kulturbanksprojekt. Och i just det sammanhanget vände sig Hudiksvall kommun till kollegorna i Nordanstig, med frågan om även Nordanstigs kommun kunde ha intresse av samverkan med Kulturbanken.

4.2 Lokal kulturinventering i Nordanstig

För Nordanstigs del ledde detta till att UK-nämnden i juli 2010 kontrakterade Kulturbanken att under första halvåret 2011 genomföra ett inventeringsarbete i kommunen, i syfte att få ett lokalt underlag som kompletterade Projekt KKN:s regionala kartläggning av de kulturella och kreativa näringarna. Det praktiska inventeringsarbetet skulle enligt avtalet utföras under första halvåret 2011 och därefter följas av en skriftlig rapport till UK-nämnden. Föreliggande text är just denna rapport.

För att ytterligare belysa hur långt politiken (i betydelsen utveckling av samhället) och kulturfrågorna glidit från varandra, räknat från tiden för den förra kulturutredningen vid 1970-talets mitt till våra egna dagar, kan det som marginalanteckning nämnas här att det gemensamma informationsmöte i Nordanstig som Charlotta Netsman kallade till i slutet av mars 2010, var det första möte till vilket anställda på både kultur- och näringslivsenheterna i kommunen kallades!

5. VAD ÄR DET DÅ SOM UNDERSÖKS?

- Inventeringens uppgift är att tillhandahålla ett "verktyg" som ger kommunen möjlighet att över tid kunna skaffa sig överblick över vilka enskilda och/eller grupper som är aktiva inom Nordanstigs kulturliv och kulturnäring.
- Inventeringens uppgift är också att pejla utvecklingstendenser och trender bland kulturutövare och företagare, i syfte att möjliggöra förståelse för kulturlivets och kulturnäringens behov av stöd och samarbeten i olika former.
- Inventeringen ska dessutom kunna tjäna som underlag i ett arbete med en lokal kulturplan.

På sin mest fundamentala nivå syftar inventeringen till att identifiera enskilda kulturutövare och kulturföretagare som är aktivt verksamma i Nordanstigs kommun. En fullständig katalog som namnger varje individ som kunde göra anspråk på att vara kulturutövare, har det emellertid aldrig varit tal om, eftersom nyttan med en sådan är högst begränsad, då den snabbt tenderar att bli inaktuell. Fokus har därför legat på att hitta en metod som kan ge kontinuitet ifråga om information om aktiva kulturutövare/företagare, en metod som gör det möjligt att kontinuerligt lägga till och dra ifrån när verkligheten förändras. I detta ligger också uppfattningen att det ger mest att söka information hos de kulturutövare som visar en viss grad av aktivitet, och inte hos dem som i praktiken ägnar sig åt kulturutövning bara på papperet.

Som metod uppfyller Kulturgryning Nordanstig det som inventeringen i sin förlängning vill betjäna, exempelvis att det skapas förutsättningar för en fortlöpande kontakt mellan kommun och aktiva kulturutövare och mellan allmänheten och kulturutövare.

Ett viktigt element i Kulturgryning som bas för årlig informationsinhämtning, är att de kulturutövare som deltar i arrangemanget gör det på frivillig basis. Nyckelorden här är **aktivitet** (att medverkande kulturutövare uppvisar en viss grad av aktivitet inom kulturlivet) och

frivillighet (att kulturutövare själv valt att delta i Kulturgröning). För viktigast av allt i detta sammanhang, är den fördjupade dialogen med aktiva kulturutövare/företagare, som själva valt att delta och som frivilligt ställer sig till förfogande för samtal om deras nuvarande och fortsatta verksamhet. På så vis skapas ett verklighetsbaserat underlag som är användbart i samspelet mellan kommun, kulturliv (inklusive föreningsliv), näringsliv och civilsamhälle.

Den s k kultursamverkansmodellen är en omfattande kulturpolitisk reform, vars grundidé är samverkan/dialog mellan staten och landstingen/regionerna i syfte att såväl nationella kulturpolitiska mål som regionala prioriteringar ska kunna uppfyllas. Ett annat bärande element i modellen är att beslut om fördelning av statliga medel till regionala kulturverksamheter ska grunda sig på dialog med det civila samhället och det professionella kulturlivet.

Modellen innebär att landstingen/regionerna får ökat inflytande över kulturpolitiken, genom att 1,2 miljarder kronor (den summa som ingår i modellen när den är fullt genomförd) överförs från staten till landstingen/regionerna. Det är Statens Kulturråd som fattar beslut hur mycket statliga medel som respektive landsting får fördela till kulturverksamheter i respektive län.

Till grund för den överenskommelse som slutligen görs mellan Kulturrådet och den region som vill ingå i modellen, ligger en s k regional kulturplan.

För att kunna vara mer proaktiva i dialogen med landstinget, väljer flera kommuner i regionen nu att göra egna, lokala kulturplaner. I klartext handlar detta om kommunernas behov att synas i den regionala kulturkontexten, för att i framtiden ha en chans att få del av statens kulturmedel. Arbetet med en lokal kulturplan behöver emellertid inte vara kopplat till den pågående regionaliseringen, utan kan lika gärna vara ägnat att skapa långsiktighet i arbetet med den egna lokala kulturen och kulturnäringsen. När beställningen av en inventering av Nordanstigs kulturliv gjordes, påtalades att det finns ett behov i Nordanstig av ett diskussionsunderlag som belyser hur tyngdpunkterna i det lokala kulturlivet ser ut, exempelvis om det finns kulturområden eller kulturföreteelser i kommunen som redan har näringspotential, eller om det finns områden/företeelser som skulle kunna utvecklas genom samverkan med andra. I det sammanhanget nämndes för övrigt också att om både Nordanstig och grannkommunen Hudiksvall skulle ta fram egna kulturplaner, vore det förhoppningsvis möjligt att se på vilka områden eller i vilka specifika fall de båda kommunerna kunde tjäna på att jobba tillsammans eller gå fram gemensamt. Resonemanget byggde på utgångspunkten att den politiska gränsen mellan de båda kommunerna inte alltid är relevant i ett kulturlivsperspektiv, publiken är ofta gemensam, människor bor i den ena kommunen och jobbar i den andra etcetera.

5.1 Planeringsfasen

I samtalen med AnnKristine Elfvendal under 2010 (hon fick per den 1 mars 2011 en chefsposition inom Myndigheten för samhällsskydd och beredskap) och efter årsskiftet med näringslivsbolagets Anders Nordén och Barbro Björklund och föreningsrådets Ulf Sundblad, utkristalliserades en gemensam uppfattning om att många framgångsrika kulturutövare/företagare har börjat sin verksamhet i ett ideellt kulturliv, ofta helt utan avsikter att deras ideella verksamheter så småningom skulle kunna leda till yrkesmässiga verksamheter. Vidare att det just i Nordanstig finns många aktörer inom det ideella kulturlivet som har utpräglad konstnärlig talang och kreativa idéer, men som ännu inte haft möjlighet att i mer strukturerad form kunna vidareutveckla sin verkliga potential, vare sig som utövare eller företagare. Många utövares ideella verksamhet utgår ofta från en så fundamental drivkraft som kärlek till det egna intresseområdet, utan sidoblickar på tänkbara yrkeskarriärer. Företeelser som rådgivning eller kurser inom affärsstrategi – sådant som man ägnar sig åt inom det "vanliga" näringslivet – har helt enkelt aldrig förekommit inom dessa utövares och småföretagares intresseområden.

Vi la ingen värdering i detta, utan nöjde oss med att konstatera att det ofta är så det ser ut – också i Nordanstig. Många aktörer inom det ideella kulturlivet har för övrigt inget intresse av att utveckla sin verksamhet i affärsmässig riktning, utan ser just den ideella plattformen som sitt både mål och medel. Utövare och småföretagare med denna uppfattning ska naturligtvis respekteras för sin åsikt. Men de som verkligen skulle vilja ta steg i yrkesmässig-affärsmässig riktning, men inte vet hur eller vart de ska vända sig, bör rimligtvis kunna få relevant hjälp och/eller rådgivning. Somliga kulturutövare har för övrigt aldrig tänkt tanken att de kunde testa sin lycka och göra sin hobby till sitt yrke. I sådana fall kunde kommunen gärna vara proaktiv, istället för att avvakta och förutsätta att kulturutövarna själva ska ta kontakt.

Vi såg det därför som en självklarhet att den lokala kartläggningen skulle vara självständig och kunna läsas som ett komplement till den regionala kartläggning som Region Gävleborg genomfört inom Projekt KKN. KKN hade ju tittat på kulturnäringen i hela länet ur ett helikopterperspektiv – exempelvis vilka delbranscher och yrkesgrupper som är mest företrädade inom kulturnäringen – medan inventeringen i Nordanstig skulle komplettera detta perspektiv genom nedslag hos vissa kulturutövare/företagare i kommunen, för att lyfta dessas egna uppfattningar om begränsningar och möjligheter i de egna verksamheterna.

Kommunen beslöt därför att Nordanstig Utveckling skulle säga ja till Region Gävleborgs erbjudande om riktat stöd på 15 000 kronor (för en aktivitet som kunde stärka, synliggöra eller öka kunskapen om den kulturella och kreativa näringen i Nordanstig) och att aktiviteten ifråga skulle integreras i inventeringsuppdraget. Ur detta uppstod Kulturgröning Nordanstig, på förslag av makeup-artisten mm Petra Stoor från Gränsfors.

6. KULTURGRÖNING NORDANSTIG

När beslutet att arrangera Kulturgröning Nordanstig var fattat, följde en lång rad möten i Nordanstig Utvecklings lokaler, och det som kom att bli Kulturgrönings arrangörsgrupp formerades. De som deltog i dessa möten, såväl i Bergsjö som på webben, inkluderade förutom undertecknad även Anders Nordén och Barbro Björklund (Nordanstig Utveckling) Inga-Lill Dahlin (utbildnings- och kulturförvaltningen), Kristina Källström-Gernes (kommunens dåvarande ungdomssamordnare), Ulf Sundblad (föreningsrådets projektledare), Lars Elverovski (Nordanstigs Musikverkstad) samt kulturutövarna Petra och Janina Stoor, Pontus Wicksell och Hans-Erik Hall.

Med namnet "Kulturgröning" ville arrangörsgruppen antyda att den kommande kulturdagen skulle bli den första aktiviteten i sitt slag, att någonting helt nytt var på väg att uppstå i Nordanstigs kulturliv. Men namnet var också tänkt som en humoristisk blinkning åt grannkommunen Hudiksvall, där man sedan många år genomför en årlig kulturmanifestation under namnet Kulturskymning.

För att hinna med det digra planeringsarbetet och samtidigt undvika att i tiden förlägga Kulturgröning alltför nära sommaren (då kulturutbudet ändå är så stort), beslöt gruppen att Kulturgröning skulle gå av stapeln under våren och genomföras den 7 maj.

En särskild inbjudan skulle riktas till UK-nämndens ledamöter och programutrymme skulle därför ges till diskussion om kulturens betydelse för kommunens utveckling. Arrangörsgruppen var övertygad om att Kulturgröning skulle komma att rymma många viktiga och intressanta aspekter på kultur, som kunde få betydelse för nämndens fortsatta arbete.

En bärande tanke under planeringsveckorna var att ungdomar och ungdomskulturen i Nordanstig skulle ha en central roll i Kulturgröning. Ungdomarna skulle erbjudas en hel palett av kulturformer, med bl a musik, film, foto och konst, och inspireras att själva ta del av och utöva

olika former av kultur, och att berätta vilka kulturformer de är intresserade av för att utveckla kommunens projekt Kickar Utan Droger – ett projekt som syftar till att ge ungdomar möjlighet att växa inifrån och se andra, mycket starkare, värden än alkohol och droger. Ungdomar måste ju få möjlighet att ta del av hela kulturutbudet i kommunen.

Gruppen beslöt att bjuda in alla kulturutövare och kulturförmedlare i Nordanstig att exponera sina verksamheter under Kulturgröning, och dessutom att erbjuda publiken framträdanden av olika slag; liveutövare, föredrag och pröva-på-aktiviteter. Arrangörgruppen såg också framför sig – om Kulturgröning skulle bli ett lyckat arrangemang – att evenemanget skulle bli en återkommande aktivitet, där Nordanstigs kulturliv får chansen att visa upp sig, knyta nya kontakter och bredda nätverken.

Det fanns för övrigt en överväldigande enighet inom arrangörgruppen att Kulturgröning skulle spegla bredden i Nordanstigs kulturliv. I mötesanteckningarna listades därför följande kulturyttringar som det kommande evenemanget skulle rymma: pralinbakning, hästridning, uppvisning av bilbygge, diskussion kring bildspel med bilder från gamla Nordanstig, body makeup, musikframträdanden, galleri med konst & hantverk, seminarium om filmskapande med mera.

Arrangörgruppens vision var att all sorts kultur skulle vara representerad under dagen och formulerade därför detta manifest: "Kulturer" som kommer att vara representerade under dagen: Matkultur, barnkultur, motorkultur, udda kultur, teaterkultur, biokultur, nördkultur, musikkultur, subkultur, raggarkultur, finkultur, fulkultur, klädkultur, fikakultur, djurkultur, tidningskultur, folkkultur, teknikkultur, konstkultur, tv-kultur, bildkultur, bögbakning, hantverksskultur, trolsk kultur, smideskultur, singelkultur, miljökultur, filmkultur, bondkultur, smyckeskultur, familjekultur, stadskultur, dryckeskultur, historisk kultur och många andra kulturer!

Så här formulerades arrangörgruppens inbjudan till potentiella medverkande:

Kära konstnärer, hantverkare, kulturutövare och kulturförmedlare!

För att visa bredden och styrkan i Nordanstigs kulturliv kommer en kulturdag att arrangeras, under namnet Kulturgröning Nordanstig den 7 maj 2011 på Bergsjögården.

Kulturdagen sker i samband med en pågående kulturinventering i Nordanstig. Inventering skall visa hur berikad just vår kommun är med kultur samt vem och vilka som på ett eller annat sätt bidrar till vår kultur i bygden. Ni konstutövare, kulturförmedlare och kulturkonsumenter är således en viktig del av denna inventering och vår kulturdag! Avsikten är att inventeringen, tillsammans med er, skall utvecklas till ett kulturpolitiskt program för Nordanstigs kommun. Statens kulturpolitik håller på att förändras och de nya regionerna kommer att få ett mycket större inflytande för styrning av mål och medel.

Om denna kulturdag blir ett lyckat arrangemang i år kommer detta att bli en återkommande aktivitet där Nordanstigs kulturliv får chansen att visa upp sig, knyta nya kontakter och bredda nätverken.

Vi vill därför bjuda in våra allehanda kulturutövare i Nordanstig att delta i kulturdagen som kommer att gå av stapeln den 7 maj 2011 på Bergsjögården, med start kl.11:00. Exempel på aktiviteter som olika organisationer kommer att göra under dagen är; pralinbakning, hästridning, uppvisning av bilbygge, diskussion kring bildspel med bilder från gamla Nordanstig, body make-up, musikframträdanden, seminarium om filmskapande med mera. Er egen fantasi är den enda gränsen (och möjligtvis utrymmet). Det här är en bra och billig möjlighet för er att visa upp er konst, möta nya kunder, medlemmar, utövare, finansörer, medarbetare etc.

Vad vi önskar är att varje kulturutövare (företagare, förening eller privatperson) väljer ett alster eller en presentation som ni vill ställa ut i detta galleri. Det kan vara film/foto, konst och konsthantverk, musik, dans, teater, litteratur, upplevelseturism, lokal mat och måltid, kulturlandskapet, kulturhistoria, upplevande lärande, arkitektur design mm. Det är lika viktigt att du som förmedlar kultur och får oss att utöva den är med som att ni som själva är kulturutövare kommer. Tanken är att vi skall kunna visa upp er kulturverksamhet så att det blir en underbar blandning. Välj således ut någon av era alster eller presentera kort er verksamhet tillsammans med ett visitkort eller information om dig själv. Det är en fördel om du kan stå vid din presentation och möta besökare. Det ni ställer ut kan även vara till försäljning om ni så önskar, eller så ställer ni ut något som inte är till salu men som representerar er och den konst ni utövar.

Om ni vill delta i detta event så behöver vi få in ert alster i god tid, senast fredagen 6 maj kl 18.00. Ni kan lämna ert konstverk till Barbro Björklund som finns på Nordanstigs Utveckling (i Bergsjö). Innan ni lämnar in ert verk - ring Barbro 070-690 89 60 så att hon är på plats! Kom ihåg att ert alster skall vara väl inpackat så det är skyddat mot eventuella skador. Varje utställare lämnar in sitt alster under eget ansvar och vid inlämning sker det mot en godkännande underskrift. Vi hoppas att ni kan vara med under dagen men om så inte är fallet så går det även att lämna in ert alster så ordnar vi så att det ställs ut. Efter evenemanget får alla ordna med att hämta upp sitt konstverk eller presentation. I år kostar det inget för ideella föreningar eller företag att delta. Sista anmälningdag är den 14 april. Vi skall försöka se till att alla får plats. Varmt välkommen att vara med i denna manifestation för kulturen och kulturens utveckling i Nordanstig. Ju fler vi blir desto större kraft visar vi upp!

Sprid gärna denna inbjudan i era nätverk så att vi kan visa en så bred bild av kulturlivet i Nordanstig som möjligt!

6.1 Vad hände då på Bergsjögården den 7 maj?

Kulturgröning invigdes med buller och bång i strålände solsken framför Bergsjögården, där en trumorkester under Lars Elverovskis ledning skapade en effektfull känsla av öppningsceremoni. Därefter bjöd programledaren Hasse Persson (känd programledare för Radio Gävleborgs populära program Sök & Finn) Kristina Källström-Gernes och Kjell-Åke Hamrén att komma upp på Bergsjögårdens trappa, för att för arrangörsgruppens räkning hälsa alla varmt välkomna.

På biosalongens scen avlöste därefter de föreläsningliknande inslagen varandra, allt under fast ledning av programledaren. Först ut i raden av talare var Charlotta Netsman från Region Gävleborg och Kulturbankens projektledare Kjell-Åke Hamrén. Charlotta talade om Kulturella och Kreativa näringar i allmänhet och Projekt KKN i synnerhet, och Kjell-Åke om bakgrunden till inventeringen av kulturlivet i Nordanstig. Charlotta och Kjell-Åke avlöstes av Olle Hillström, som talade på temat "Från invecklad till utvecklad". Olle i sin tur följdes av "Pontus, Roadside Picnic & Sombra Productions", där den unge filmentreprenören Pontus Wicksell berättade om filmkultur, filmskapande och aktuella ungdomsprojekt i Nordanstig med film som viktigaste verktyg. Därefter föreläste Föreningsrådets projektledare Ulf Sundblad på temat "kultur som Nordanstigs viktigaste framgångsfaktor". Sist ut bland talarna var kommunalrådet Monica Olsson, som med inlevelse och stort engagemang gav ett personligt vittnesbörd om varför kulturen är så viktig för Nordanstig.

Därefter fick den under eftermiddagen allt talrikare publiken njuta av sprittande *street dance* med en grupp skickliga unga dansare under ledning av Tova Engberg, följt av ett konsertframträdande med Nordanstigs sju riksspelmän. Sju egna riksspelmän i en kommun med färre än 10 000 invånare säger en hel del om kraften och styrkan i den lokala folkliga kulturtraditionen!

I Bergsjögårdens källarplan (gården omfattar 1500 kvm fördelade på tre våningsplan) ägde flera

parallella aktiviteter rum. I musikcaféet, som höll öppet hela dagen, spelade bl a Tre Ögon i Bäckén. Och i gatuplanet, där trängseln under eftermiddagen blev stor, visade exempelvis videofilmen Olle Englundh hur filmredigering går till, samtidigt som Nordanstigs framgångsrika makeup-artist Petra Stoor visade sina färdigheter inom body-paint. Utöver detta fanns det även konstgalleri, fotokonst, motorkultur, matkultur och djurkultur i gården, i det sistnämnda fallet både ormar och ödlor. För de mindre fanns det dessutom fiskdamm och ponnyridning.

Dagen avslutades med omåttligt populära Engmans Kapell, av någon en gång kallade Hälsinglands hjältar. Bergsjögården förvandlades i och med detta från ett fullspäckat och varierat kulturcentrum till en musikpub med irländskt anslag.

6.2 Stort gensvar från kulturliv och allmänhet

Det är när detta skrivs alltför tidigt att dra några långtgående slutsatser om Kulturgröning över tid kommer att kunna ge den information och den överblick som evenemanget syftar till. Men nordanstigsborna visade redan detta år att deras intresse för kultur är mycket stort. Hundratalet kulturutövare deltog i Kulturgröning och så många som 600 personer besökte evenemanget. För en kommun av Nordanstigs storlek är det senare en häpnadsväckande hög siffra. Översatt till storstadsförhållanden talar vi om en besöksfrekvens som i de allra flesta sammanhang skulle vara helt otänkbar.

Gensvaret några månader efter Kulturgrönings genomförande, inom kulturliv och bland föreningsfolk när de kontaktats i samband med inventeringsarbetets uppföljning, har dock varit enormt. För egen del har jag sällan mött ett sådant engagemang för frågor som har med utveckling av ett kulturliv att göra. Jag vågar därför påstå att Kulturgröning och det med detta evenemang integrerade inventeringsarbetet har öppnat för en lika bred som engagerad dialog bland kulturintresserade medborgare i Nordanstig.

6.3 Några tankar om Kulturgröning och kultur i Nordanstig – av Kristina Källström Gernes, kommunens ungdomssamordnare tom 30/6-2011

Kulturgröning i Nordanstig var ett unikt evenemang som över hundra personer samarbetade för att genomföra, men som fick ett långt större folkligt engagemang än så. Både före och efter Kulturgröning har jag endast hört positiva kommentarer, reaktioner och många önskningar inför framtida evenemang.

När vi började planera för Kulturgröning ville jag att det skulle bli en arena där begreppet kultur kunde diskuteras, där "vanligt folk" kunde ta del av ett utbud som i andra fall uppfattades vara till för andra grupper i samhället, och framför allt – en utvecklingsbädd för samarbeten i kommunen och i anknytning till kulturutövare i kommunen. Min förhoppning var att Kulturgröning skulle kunna bli en metod att arbeta med i framtiden för att hitta smarta former för en kommunal kulturpolitik och en arena där framtidens kultur föds.

Genom hela processen var arrangörgruppen överens och noga med att kommunicera att Kulturgröning inte värderar kultur i form av "finkultur" och "fulkultur". Genom vårt program ville vi visa kultur från dess breda sida.

Just programmet var något som vi fick mycket beröm för. Flera i arrangörgruppen noterade att många besökare kom redan vid invigningen och stannade till långt in på eftermiddagen, vilket är ett väldigt bra betyg i våra ögon. Många reaktioner var att där fanns något för alla, och det var precis det vi ville åstadkomma, så det målet får vi i alla fall se som uppfyllt. Människor från alla generationer deltog i Kulturgröning och bidrog till att förstärka bilden av att kultur faktiskt är väldigt folkligt i Nordanstig.

Vi hade också möjlighet att använda oss av sociala medier för att kommunicera och informera om Kulturgröning, dess utveckling och goda bieffekter. Det bidrog till att Kulturgröning fick mycket credit och snabbt blev uppmärksammat utanför kommunens gränser.

Trots kort planeringstid lyckades Kulturgröning samla och engagera en väldigt stor skara människor. Många av både besökarna och utställarna ville gärna återkomma till framtida arrangemang. Vi lyckades visa, både för oss själva och för omvärlden, att Nordanstig har ett i allra högsta grad levande kulturliv.

En stor del av kulturlivet i Nordanstig bärs upp av ett relativt fåtal eldsjälar. Det finns många risker med detta, bland annat att verksamheterna blir väldigt sårbara. Det finns få större arenor i kommunen där folk kan utöva kultur. Heller ingen riktig överblick eller samordning mellan olika kulturformer. Det finns visserligen en konstförening och konsthall, teaterföreningar och hallar, men när träffas konstnärer och skådespelare för att diskutera utveckling och nya idéer? Kanske är Kulturgröning rätt arena för detta? Ingen kommunal tjänsteman med kompetens och förståelse för kultur arbetar i dagsläget med kultur i allmänhet och utveckling av kultur i synnerhet. Näringslivskontoret har fortfarande inte riktigt sett betydelsen och potentialen i detta.

1. En koordinator behövs. Min bestämda uppfattning är att vi löser väldigt många av våra problem genom att ägna oss åt kommunikation. För att kunna göra det behöver vi en spindel i nätet. En eller flera koordinator(er) skulle kunna hjälpa till att skapa samarbeten mellan skola-kultur, (traditionellt Nordanstigs) näringsliv-kultur, föreningar-kulturföretagare, eldsjäl-arenor-kultur etc etc. Just nu finns ingen sådan aktör och därför fortsätter alla pua på sina små öar. Därför kommer vi inte heller att kunna växa och i någon större grad synas utanför kommunens gränser.
2. En vision är att fler ska få möjlighet att prova på att ägna sig åt kultur på olika sätt. Kultur är utvecklande på så många sätt både för individen och samhället och därför borde vi låta fler få ta del av detta fantastiska verktyg. Du som Nordanstigsbo, ditt kulturutövande ska få möjlighet att börja redan från småskolan och det ska, genom hela livet, alltid finnas chanser att prova på olika kulturformer. Nyinflyttad eller gammal Nordanstigsbo har samma möjligheter.
3. Sett ur en gammal ungdomssamordnares synvinkel, så är en av de mest uppenbara möjligheterna med kultur att stärka människors självkänsla.

Det finns så många unga idag med dålig självkänsla. Dessa ser vi bland annat i dem som går ur grundskolan med dåliga betyg, de som hänger bakom kiosken och tjuvröker, de som blir mobbade och de som mobbar, vi ser dem på arbetsförmedlingen där de hamnar i fas 3 utan att ha fått sitt första jobb, vi ser dem på soc och hos fosterfamiljer, bland de som aldrig röstar, och vi ser dem ensamma i biblioteket, som har blivit deras sista tillflyktsort.

Självkänslan är vem jag är och kulturen är ett utmärkt verktyg för att utforska det.

Kulturen är ett verktyg för att lära oss koncentration, att göra aktiva val, gruppdynamik, utveckla kontaktnät och social förmåga, våga ta ställning som aktiv samhällsmedborgare och utforska världar inom olika konstarter och att uppskatta den verkliga världen också.

6.4 Tidigare undersökningar i Nordanstig

Det har förvisso gjorts undersökningar av kulturlivet i Nordanstig tidigare. Så sent som 2002 utgavs på uppdrag av styrgruppen för projektet Konstnärer och småföretagare i Nordanstigs kommun (med finansiering från EUs Mål 2 Norra) en sällsynt vacker bok som på 128 sidor presenterar 53 konstnärer och konsthantverkare i Nordanstig. Boken, som heter just Konstnärer och småhantverkare, ägnas ett uppslag per konstnär eller konsthantverkare, med fotografier av upphovsmännen på inlagans vänstersidor (med ett personligt citat under respektive foto) och en avbildning av ett av respektive upphovsmans verk på högersidorna.

Merparten av de konstnärer och konsthantverkare som porträtteras i boken är fortfarande verksamma i kommunen, och flera av dem åtnjuter stort konstnärligt anseende, inte bara lokalt utan också nationellt.

7. NORDANSTIG – EN KULTURPOLITISK PARADOX

Nordanstigs kommun har under senare år fått utstå en hel del kritik för sina slimmade kulturbudgetar, vilket har lett till en mediebild av Nordanstig som en kultursnål kommun. Å andra sidan, när man talar med framgångsrika kulturutövare och entreprenörer, vars bopålar är djupt förankrade i den nordanstigska myllan, ges också en annan bild; en bild av en kommun som visar stor välvilja mot den som redan blivit etablerad inom kultursektorn, en bild av en kommun vars attityd till kulturutövning och kulturnäring är väldig positiv, även om stöd i form av reda pengar är ovanligt. Trolska skogen får exempelvis stöd genom att kommunen står för markarrendet och Östrträffen blir hjälpt genom att kommunen tillskjuter det belopp som delas ut som första pris (prissumman). Kommunen hyr dessutom in sig i Hasselagården i form av bibliotek och i Bergsjögården i form av Nordanstigs Utveckling. Båda gårdarna är avsedda för kulturaktiviteter.

I en signerad artikel i Svenska Dagbladet den 31 oktober 2008 uppmärksammade skribenten Erica Treijs svenska kommuners satsning på kultur under 2007 (räknat i kronor per invånare). Det året var Helsingborg den kommun som satsade allra mest, medan Nordanstig satsade minst. Sedan dess har toppositionerna varierat, medan Nordanstig har parkerat längst ned i den årliga statistik som Kulturrådet redovisar (senast för åren 2008-2009).

SvD-journalisten poängterade det paradoxala i att man på Nordanstigs hemsida möts av budskapet att kommunen har "...många aktiva föreningar, ett rikt kulturellt föreningsliv och en vacker natur för olika fritidsaktiviteter.", och ändå ger så lite till just kulturområdet.

På detta replikerade den dåvarande förvaltningschefen att kommunen "...har ett rikt och fint kulturliv. Kulturen lever sitt eget liv och att det finns lite pengar behöver inte alls betyda att det är dåligt..." Vidare att Nordanstig "...har en ansträngd budget, där vi tvingas satsa på skola, vård och omsorg. Viljan finns, men inte pengarna – medan de ekonomiska svårigheter vi tvingas leva med egentligen gör att vi om några behöver de andningshål kulturen ger".

Paradoxalt i ett sammanhang som mäter kulturkrona per invånare, framstår också några meningar i Yngve Nilssons (tidigare ordförande i kommunstyrelsen i Nordanstig) förord i boken Konstnärer och småhantverkare. Där skriver han att Nordanstigs kommun "...är lyckligt lottad med ett bredare utbud av konstnärer och konsthantverkare än de flesta andra av Sveriges kommuner. I jämförelse med kommuner i samma storlek vågar jag påstå att vi är utan konkurrens när det gäller kulturutbudet.". Han säger vidare att "...konsten och konsthantverket (är) en viktig del av det småskaliga näringslivet i Nordanstig. Konstnärer, konsthantverkare och övriga småföretagare kommer även i framtiden att vara av mycket stort, för att inte säga avgörande, värde för kommunen och kommunens utveckling – för hur medborgarna trivs.".

7.1 Vad visar statistiken egentligen?

Det obestriddiga faktum att Nordanstig har väldigt många föreningar och ett rikt kulturellt föreningsliv och dessutom bebos av många framgångsrika kulturutövare, och samtidigt är en kommun som inte anser sig ha råd med en stor kulturbudget, ger självfallet anledning till viss reflektion. Vad kan det bero på, att en kommun som sägs satsa mindre av offentliga medel än andra på kulturen, ändå kan stoltsera med ett kulturellt utbud som till både sin bredd och sin spets anses förstklassigt? Kan det bero på en så enkel sak som att den statistik kommunen lämnar till Kulturrådet inte fångar upp vad som faktiskt går till kulturen? Kan det rentav vara så att statistiken är så övergripande, att det inte går att utläsa vad i olika satsningar som direkt eller åtminstone indirekt går till kulturen och kulturutövarna?

För vad skulle det annars kunna vara som gör en sådan paradox möjlig? Att kulturens utövare gett upp hoppet om offentligt stöd och istället tagit saken i egna händer för att bli sin egen lyckas smeder? I så fall är Nordanstig *gefundenes fressen* för forskare som intresserar sig för konstens och kulturens ekonomiska drivkrafter.

8. DEN KOMMUNALA MUSIKSKOLAN

Vid terminsstarten 2009 inledde Nordanstigs kommun ett treårigt projektsamarbete på musikområdet med studieförbundet Bilda Gävle Dala och det lokala föreningslivet i Nordanstig. Den nya verksamheten fick namnet Nordanstigs Musikverkstad.

Bakgrunden till samarbetet var att den kommunala musikskolan i Nordanstigs lades ner vid utgången av vårterminen 2009, varefter kommunen öppnade för samarbeten med det lokala föreningslivet. I avsiktsförklaringen till det nya samarbetet fastslogs att musiken är ett viktigt verktyg för barns utveckling, att musiken kan bidra till att stödja inlärningsprocessen i andra ämnen och skapa ett stort mervärde i uppväxten för barn och ungdomar. Där sägs också att Nordanstigs Musikverkstad ska vara ett alternativ till den traditionella musikskolan och ge utrymme för gruppundervisning och inläring både efter noter och på gehör, och att Musikverkstan ska erbjuda ett brett utbud av musik, sång och dans till barn och ungdomar i åldrarna 7-24 år och jobba nära grundskolans musiklektörer med läsårsteman som även kan omfatta andra ämnen som t ex bild och media. Där stipuleras för övrigt också att Musikverkstan ska ha en utåtriktad verksamhet och synas i det lokala föreningslivets evenemang i både stort och smått.

Under det första verksamhetsåret arbetade fyra lärare i Nordanstigs Musikverkstad, under 2010 hade antalet ökat till fem. Samtliga lärare har under dessa två år arbetat deltid, ingen har haft mer än 50 procent tjänstgöringstid. Samtliga lärare har haft olika anställningsvillkor, somliga fungerar exempelvis som studiecirkelledare. Lars Elverovski som leder projektverksamheten är anställd på halvtid av studieförbundet Bilda.

Åren närmast före 2009, innan verksamheten i Nordanstigs Musikverkstad tog sin början, kostade musikskolan kommunen i storleksordningen 1,6 – 1,8 miljoner på årsbasis. I kraft av samarbetet med Bilda Gävle Dala har kommunen emellertid kunna se att musikskoleverksamheten fortsätter för ca 150 elever i kommunen. Kommunens andel av samarbetet med Bilda bekostas med 500 000 kronor per år.

När projektet tar slut nästa år ska det kunna fortleva av egen kraft, berättar Lars Elverovski, varför ytterligare kommunala medel inte kommer att tillskjutas.

Den som har till uppgift att samtala med nordanstigsbor om kulturlivet i kommunen, upptäcker snabbt att musikskolans framtid är den enskilda fråga som väcker störst engagemang.

Mot bakgrund av att så många dessutom identifierar musiken som Nordanstigs starkaste kulturella varumärke, gör jag i det följande en utveckling om vilken betydelse en musik- och kulturskola kan ha för samhällsutvecklingen. Det resonemang som följer bygger på samtal med Sten Bunne, som är verksamhetschef för kulturen inklusive kulturskolan i Hudiksvall.

8.1 Musikskolans betydelse för samhällsutvecklingen

Allmänt sett är de allra flesta helt överens om att en musik- eller kulturskola är ett trevligt inslag i samhällsbilden, att den innebär något positivt för barn och ungdomar och att den genom sina olika publika framträdanden är en betydelsefull lokal aktör i en kommuns kulturliv, inte minst i det lilla formatet som vid en skolavslutning. Det musikaliska och kulturella synliggörande som detta innebär, har stor betydelse för lokalsamhällets upplevelse av identitet och fungerar också, förutom som estetisk upplevelse, som en katalysator för sociala kontakter (... det var din dotter som dansade den där dansen...?... just när min Emilia spelade cello på Grand Finale... - kul !!). Detta är något fundamentalt och av stor vikt för föräldrar, politiker, musklärare och andra pedagoger inom kulturområdet.

Men på vilket sätt är en musik- och kulturskola positiv för barns och ungdomars utveckling, och hur kan den vara en resurs i samhällsutvecklingen?

När musikskolor växte fram på bred front under främst 1960- och 1970-talen fick elever inom grundskolan och gymnasiet möjlighet att individuellt lära sig mer på ett visst musikinstrument. Syftet med detta var att sörja för återväxten inom musiklivet och att skapa en rekryteringsbas för framtida duktiga musiker. Sedan dess och särskilt under de tio senaste åren har det skett en förskjutning av den bakomliggande politiken. Politikens vilja att satsa på musik- och kulturskolor baseras numera på att en musik- och kulturskola fyller så många funktioner för samhället och för individerna, långt fler än enbart de musikaliska och estetiska som man traditionellt fokuserat på. Erfarenhetsbasen och forskningen om kulturens betydelse har vidgats, vi har lärt oss att sätta ord på kulturens betydelse och kan göra samhällsekonomiska värderingar utifrån denna. (En referens bland många är Kultur och Hälsa-projektet vid Göteborgs Universitet, som leds av professor Gunnar Bjursell. Där finns ambitionen att sammanställa så gott som all forskning i världen om musikens och kulturens betydelse för livskvalitet och hälsa).

I den globala ekonomin har kulturens potential på ett näst intill explosionsartat sätt blivit en maktfaktor under de senaste 10-15 åren. Omsättningen av det vi kallar upplevelseindustrin och antalet arbetstillfällen inom denna har ökat drastiskt och var redan 2003 inom EU större än bilindustrin och den rent tekniska delen av IKT-industrin (IKT = Informations- och Kommunikationsteknik). Turismen är då inte medräknad. Där är kulturell kunskap och kulturella produkter (tillsammans med naturen) själva kärnan. Framväxten av vad vi kallar kulturella och kreativa näringar (KKN) framstår alltmer som en betydelsefull faktor för vår tillväxt, för vår välfärds överlevnad och för (den ekonomiska) utvecklingspotentialen av vårt framtida samhälle.

På individnivå kan framhållas bl a

- Kunskaper på ett instrument eller inom dans, bild/media etc är fundamentalt värdefulla. Dels som livskvalitet för individen, dels som rekrytering för att utveckla Sveriges professionella kulturliv, inte minst för att ytterligare befästa och utveckla vårt internationellt goda rykte för professionalitet och produktion inom musik-, film- och designbranschen m fl.
- Deltagande i en musik- och kulturskola är en meningsfull, utvecklande och engagerande fritidssysselsättning. Som sådan motverkar den risk för utanförskap, mobbing, drogmissbruk, skadegörelse/kriminalitet osv.

- Elevens/deltagarens omdöme och självtillit utvecklas genom de estetiska bedömningar och kreativa val han/hon måste göra i musik-, bild-, dans- med flera situationer. Härigenom utgör musik- och kulturskolan en sorts vaccination mot främlingsfientliga våldsideologier, terrorism o d.
- Musik och kultur handlar till stor del om att uttrycka och balansera känslor. Det är känslorna hos människan som ytterst innehåller energin som drivkraft till att vi gör – allt! Inte intellektet och realkunskaperna som normalt anses vara vägen till framgång.
- Elever/deltagare får genom musik och kulturaktiviteter en kanal för att uttrycka känslor på ett positivt och symboliskt sätt, så att säga utan utslagna fönsterrutor och tändar. De får också lära sig att behärska och balansera känslor, visa empati mm vilket gör dem bättre rustade för att hantera livets alla glädjämnen och konflikter.
- Att spela musik, dansa, spela teater är något som oftast görs i grupp. Eleverna/deltagarna träder in i olika roller och är tvungna att samverka med varandra i ett socialt sammanhang och dra mot samma mål – resultatet. En sådan social fostran och kompetensutveckling tenderar att vara bristvara i dag. Det betonas även som ett utvecklingsområde inom många företag och organisationer.
- Att spela musik, särskilt vid improvisation, handlar egentligen om att snabbt förutse och reagera på vad som skall komma, dvs framtiden, och att utifrån det handla på ett så adekvat eller bra sätt som möjligt. I den processen aktiverar människan i hög grad flera viktigare mentala och fysiska förmågor: perception, minnen/erfarenheter, kunskaper, känslor, tidsuppfattning/närminne, grov- och finmotorik. Och förmågan att snabbt fatta beslut. Kort sagt en "allt-i-ett" situation. Mot den bakgrunden finns det fog för att hävda att musikedeltagande är ett enastående redskap för allsidig personlig utveckling.
- Kreativitet är en alltmer betydelsefull egenskap för vårt (västerländska) samhälles förmåga att överleva internationell konkurrens, både på det konstnärliga och på det industriella området. I musik- och kulturskolorna utvecklar individerna sin kreativitet, konsten att tänka runt hörnet.
-

På samhällsnivå kan framhållas bl a:

- Sverige hävdar sig väl på den internationella marknaden, främst på musikområdet men också på design och film. Det genererar stora inkomster. Vi är i vissa avseenden rentav världsledande. Många anser att detta är långa stycken Sveriges musik- och kulturskolors förtjänst genom att våra kommuner sörjer för en kvalitativ rekryteringsbas.
- De flesta svenska kommuner har två övergripande mål: att vara attraktiva och att åstadkomma ekonomisk tillväxt. Väldigt få av den högkvalificerade arbetskraften flyttar till en kommun som inte har en musik- och/eller kulturskola som barnen kan utvecklas i. Det är en självklar del av en kommuns kulturella service. Ett aktivt musik- och kulturliv förutsätts för trevnad och rekreation i ett modernt samhälle, även för föräldrarna. Någon (elever och framtida musiker/kulturbärare) måste stå för detta kulturliv.
- Det ekonomiska värdet av kulturella och kreativa näringar (KKN) kan vara stort för en kommun. Det står för det i särklass största tillväxtindexet i svensk BNP, de senaste åren varierat mellan 9 och 12%, att jämföras med övrig industriell tillväxt mellan 0 och 2 %. Det är en ny och expanderande sektor. Av dem som bildar egna rörelser/bolag har ett flertal fått dels grundkunskaper, dels inspiration i en musik- och kulturskola.
- Musik- och kulturskolorna arbetar idag (inte minst inom Region Gävleborg) på en digital distributionsmöjlighet av kultur i samklang med samhällets tekniska utveckling och behov. Denna är miljömässigt hållbar. För att ett attraktivt innehåll med framgång skall kunna kommuniceras och hållas tillgängligt digitalt "world wide" krävs att det kulturella

innehållet är av allt högre kvalitet och är spännande. De uppväxande generationerna skaffar sig en grundläggande kompetens och idériksom inför uppgiften bl a genom musik- och kulturskolan.

- I dagens och morgondagens samhälle kommer människor i ökad utsträckning att arbeta i tidsbegränsade projekt. Man får räkna med flera perioder av såväl omskolning som temporär arbetslöshet under livet. Kulturutövande kommer att i högre grad bli en faktor som gör att människor kan stå ut, hålla balans och finna fortsatt meningsfullhet i den nutida typen av osäkerhet. Eftersom man inte längre kan identifiera sig genom en specifik yrkesroll (som tidigare i historien – jag är snickare...) måste man söka sin status och identitet inom sig själv, inte i en yrkesroll. Det är bl a genom att utöva kultur på olika sätt som man kan mejsla ut vem man själv egentligen är, genom estetiska valmöjligheter. Kulturen erbjuder en ofarlig symbolisk spelplan på vilken man kan bolla med olika möjligheter och sedan se vad som passar en själv. På grund av detta (alltmer akuta men ändå ännu inte helt synliggjorda) behov i samhället, och på grund av det alltmer accentuerade behovet i ett framtida samhälle, förväntas kultursektorn och dess tjänster få en starkt ökad betydelse enligt alla framtidsforskare. Frågan inställer sig redan nu: Hur hanterar vi detta om vi inte rustar människor i kulturhänseende och tillhandahåller identitetsstärkande handlingsmöjligheter av kulturell art? Här har musik- och kulturskolorna en nyckelroll som det vore synnerligen olyckligt för samhällsbyggarna och samhällsekonomin att ignorera.
- Kulturella aktiviteter erbjuds inom det moderna samhällets sociala arenor och i nya sociala mötesplatser, vilka i stigande grad kommer att ersätta flera av de traditionella. Dessa kan vara både fysiska och digitala. Oavsett vilket så är det ofta kulturella värden man träffas kring. Det är inte minst nuvarande elever/deltagare i musik- och kulturskolorna som kommer att bli bärare av innehåll och initiativ i dessa mötesplatser. Det finns flera aspekter på detta, bland dem demokratiska och folkhälsomässiga.

Nu är det förstås möjligt att en musikskoleverksamhet i någon form kommer att finnas kvar i Nordanstig även i framtiden. Men om så inte blir fallet kommer Nordanstig åtminstone vad musiken beträffar att hamna vid sidan av mycket av den spännande utveckling som just nu äger rum i gränssnittet mellan ny fiberteknik och kultur. Men tanke på närområdets (Hudiksvall, Sundsvall, Nordanstig) kompetens inom detta teknikområde, är det rimligt att anta att det just här i trakten under de allra närmaste åren kommer att uppstå nya kulturföretag, vars produkter eller tjänster i något avseende vilar på fiberteknisk grund. Denna teknik vinner för övrigt redan nu snabbt insteg på musikpedagogikens område. Ett tydligt exempel på detta är samarbetet mellan musik- och kulturskolorna i länets kommuner, ett samarbete som kallas DURK, vilket står för Distansundervisning och Uppkoppling av Regionens Kulturskolor.

DURK:s projektsammanfattning citeras här nedan i sin helhet:

8.1.1 Distansundervisning och Uppkoppling av Regionens Kulturskolor (DURK)

Kulturskolorna i Gävleborgslän har inlett ett arbete mot att koppla ihop sig virtuellt. Vi ser stora vinster med att skapa denna plattform, självklart för kulturskolorna och våra elever, men inte minst för våra kommuner och för invånarna i Gävleborgs län.

DURK är ett projekt där samtliga kulturskolor i Gävleborgs län deltar. Projektet drivs av Hudiksvalls Kommun och Gävle Kommun. FiberOptic Valley deltar med kompetens speciellt kring distansöverbyggande teknik.

Projektsammanfattning:

1. Pilotprojekt: Intresserade pedagoger på kulturskolorna har bildat en försöksgrupp som tillsammans med fiber optic valley undersöker möjligheterna med distansundervisning.

2. Pedagogerna utbildas fortlöpande under arbetets gång och skall på sikt fungera som en kunskapsbas på sin respektive kulturskola. Pedagogernas försök utvecklas till metodik som fungerar för att undervisa på distans.
3. Nätverk: Vi skapar samarbeten med nationellt och internationellt ledande kulturinstitutioner. Ex. Riksteatern, Musikhögskolan i Piteå och Manhattan School of Music
4. Utbildning: All personal på kulturskolorna utbildas i distansundervisning.
5. Teknik: Datorer med webbkamera, mikrofon och högtalare köps in och installeras på kommunernas skolor (i de flesta fall behövs tekniken enbart kompletteras då de flesta skolorna har datorer).
6. Tekniken som behövs för att spela tillsammans i realtid mellan kulturskolorna köps in och installeras på kulturskolorna.
7. Vidareutveckling: Vi kan applicera vår kunskap på lokala företag som på så sätt uppnår samma vinster som oss.
8. Våra elever/kulturkonsumenterna/allmänheten i kommunerna erbjuds konserter/samtal med personer från hela världen.

DURK PROJEKTPRESENTATION

1 Om enbart de 9 lärarna från Kulturskolan i Hudiksvall som åker bil till elever utanför kommunens centralort ersätter vartannat undervisningstillfälle med distansundervisning skulle den intjänade restiden bli ca 23 tim/vecka. Det motsvarar 183 000 kr/år eller ca 1/2 tjänst. För länet som helhet med dess tio musik- och kulturskolor innebär det att ca 1,3 mkr motsvarande ca 3,5 heltidstjänster som kan läggas på andra delar i en modern kulturskolas uppdrag.

2 Den intjänade restiden skulle räcka till att kunna antaga ytterligare 68 stycken elever på musiksidan, dvs en ökning med c 8%.

3 Om samtliga elever skulle erbjudas varannan lektion på distans görs ytterligare tidsvinster. Den minskade totala rese- och uppackningstiden kan stiga till ca 15 % som då kan utnyttjas på annat sätt.

4 Det minskade bilåkandet pga. Kulturskolans i Hudiksvall personals digitala konferenser på länsnivå (ca 12 per år som tidigare mestadels hållits i Gävle) med ca 860 mil ger ett minskat koldioxidutsläpp med ca 1,3 ton per år. För länet som helhet innebär det ett minskat utsläpp med ca 9 ton.

5 Om vi på Om kulturskolan i Hudiksvall skulle klara oss med en bil mindre skulle vi spara ca 58 000 kr. Kan vi minska bilarna i länet med ca 6-7 bilar så sparar vi uppemot 350 000 kr.

6 Kulturskolecheferna kan mötas i gruppkonferenser betydligt oftare då de slipper resa. Detta påskyndar deras gemensamma beslutsprocesser.

7 Till skillnad från telefonsamtal så visar videokommunikation kroppsspråket, vilket står för 55% av kommunikationen oss människor emellan [www.polycom.com].

8 Avancerade elever kan erbjudas undervisning av lärare från hela världen. Även fortbildning av lärare kan ske via distansundervisning. Distanskommunikationen kommer att i väsentlig grad kunna underlätta för personer med funktionshinder att få undervisning utan energi- och tidskrävande transporter.

9 Alla kulturskolor kan erbjuda samtliga instrument. Instrument som inte finns på en skola kan erbjudas på distans från en annan skola. Samarbeten mellan kulturskolorna kan även möjliggöra nya tjänster på länsnivå så som t ex Harpa. Digitalt sammankopplade musik- och kulturskolor i länet skulle också lösa problemet med brukarinflytande. Ökat brukarinflytande är ett generellt

och viktigt nämndsåtagande för alla verksamheter i Hudiksvalls kommun. Musik- och kulturskolornas aktiviteter är såpass spridda geografiskt, åldersmässigt och tidsmässigt att en hög nivå av brukarinflytande är näst intill omöjlig i den fysiska världen. I den digitala är det däremot fullt möjligt att ge och få info och synpunkter, ta initiativ och påverka genom det community som skapas utifrån distanskommunikationens möjligheter.

10 Alla konserter i samtliga kommuner kan sändas via webben eller säljas till bion etc. liksom Metropolitan operaföreställningar. Nordiska kammarorkestern i Sundsvall har redan visat ett intresse för att kunna livesända sina föreställningar till annan ort.

11 Projektet strävar efter att ingå i Region Gävleborgs kulturutvecklingsplan som ett starkt och positivt särdrag för Gävleborg inför dialogen med staten om fördelning av statliga kulturmedel.

12 Ett blomstrande kulturutbud är en otroligt viktig kugge i maskineriet när det gäller att locka till sig nya människor till länet. Våra tekniska lösningar kan även appliceras på lokala företag för att öka deras produktivitet. I en region där avstånden är stora och samhällena små får distansöverbyggande teknik allt större betydelse. Här finns möjlighet till utveckling inom de kreativa näringarna där traditionella näringarna hämmas genom sina behov av transporter. Men även de traditionella näringarna kan få draghjälp genom starka växande kreativa näringar som genom sina globala varumärken kan vara draghjälp till mer traditionell verksamhet. Ett exempel är besöksnäringen i Arns fotspår som vuxit fram efter Jan Guillous böcker.

9. NORDANSTIGS FÖRENINGSRÅD

Nordanstigs föreningsråd blev ett av resultaten av kommunens visionsarbete (Nordanstig Naturligtvis/Vision 2020). Föreningsrådet driver bl a ett projekt med en halvtidsanställd som hjälper föreningar att hitta samarbeten och utveckla verksamheten bl a med hjälp av samhälls- och egna medel och resurser. Kommunstyrelsens utvecklingspengar har betytt väldigt mycket för utvecklingen av föreningarnas verksamheter. Projektet startade i augusti 2010 och arbetar – eller har, till mitten av augusti – arbetat med 55 föreningsprojekt. Projektledaren Ulf Sundblad listar som exempel följande projekt:

- Utveckling av ungdomsverksamheten och dess förutsättningar i Gnarp
- Trial-verksamhet för framförallt ungdomar i Nordanstigs motorklubb i Gnarp
- Föreningen Skogsblomman i Årskogen utveckla verksamhet för ungdomar och rusta lokaler
- Förbättra säkerheten för ungdomar vid hantering av foder vid Gnarps Ridskola.
- Tyngdlyftarföreningen powerlift som har en mycket bred ungdomsverksamhet i Hassela
- Paintballverksamhet inom ramen för Hasselagården
- Hassela skytteklubb – en simulator som används i bl a ungdomsverksamhet
- Hassela medeltidsförening som tänker söka medel till att bygga en smedja på Ersk-Mats på den gamlas plats för att visa momenten från myrmalm via rostning till brukbart järn
- Digitalisering och utveckling av filmverksamheten i Bergsjö för ungdomar

- Rustning av folkparken i Bergsjö för spelmansträffar, dans, musik och samvaro i en underbar natur.
- Bergsjö idrottsförening med anläggning av konstgräs, och utveckling av en anläggning för friidrott mm
- Svenska Frälsningsarmén vill utveckla sitt stöd och utbyte med föräldralösa barn i Riga och barn och ungdomar i Nordanstig.
- Nybyggnation av en replik av Bergsjökoa (det forna tåget mellan Hudiksvall och Bergsjö) som ett ungdomsprojekt. Avsikten är att även studera dess historia.
- Bergsjö ridsällskap för att öka säkerheten med föreningens ungdomsverksamhet
- Jättendals Hembygdsförening renovering av sågen med vattenhjul
- Kustmuseet i Mellanfjärden – renovering av golv samt produktion av en film om fiskesamhällets fiskare och kultur
- Jättendals fotbollsklubb – fotbollsskola för barn 2010
- Hamnföreningarna i Mellanfjärden, Lönnånger och Stocka. Öka tillgängligheten för båtlivet.
- Stocka Folkets Hus – utställning om samhällets människor och utveckling
- Stocka hamnförening. Reparation och upprustning av lekplatsen
- Föreningen Strömfacklan i Strömsbruk. Anordnande av årlig träff för barn och föräldrar med tävlingar för ”riktiga tomtar” från norra Sverige och Åland.
- Renovering av Röstabadet i Harmånger med uppvärmning och utveckling av lek- och spelmiljön runt badet.
- Utveckla ett socialt kooperativ för människor som behöver en trygg varm och utvecklande miljö som utvecklar arbete kring olika hemtjänster för äldre med marknadsmässiga löner.
- Uppförande av en förrådsbyggnad för tävlingsutrustning för Harmångers ridklubb
- Start av årlig byaträff med tävlingar och samvaro för hela familjen i Harmånger
- Samlingslokalen Lillbergsgården i Ilsbo. Rustning av kök och ökad tillgänglighet.
- Ilsbo fiskevårdsförening. Utveckla ett attraktivt område mm brygga, eldkåta invid Bjärtsjön.
- Projekt för att underlätta generationsväxling i kommunens företag som drivs av företagarföreningen.
- Inköp av instrument för ungdomar med olika funktionshinder och utbildning av instruktörer inom ramen för föreningen FUBs verksamhet
- Administrativt stöd till Hästkörarrallyt –en familjetävling i Nordanstig

- Bidrag för att starta Radio Nordanstig
- Utveckling av ungdomsprojektet Kickar utan droger med verksamhet på sju ställen i kommunen
- Start av projektet Gott och väl som skall öka Nordanstigsbornas kunskaper om vad kommunen har att erbjuda i form av föreningsverksamhet, konst och konsthantverk, lokal mat, turistattraktioner mm
- Binda ihop ungdomsgårdarna med fiber för att öka möjligheterna till olika kulturutbyten mellan kommunens ungdomsgårdar och för att utveckla olika kulturutbildningar med inspiratörer utanför kommun.
- Produktion av en musikvideo inom ungdomsverksamheten.

10. KULTUR, HÄLSA OCH KREATIVITET – Reflektioner och funderingar av Ulf Sundblad, projektledare för Nordanstigs föreningsråd

10.1 Kultur och hälsa

Vad är kultur?

Kultur är alla former av mänsklig aktivitet som påverkar våra känslor, upplevelser och erfarenheter för oss som utövare eller betraktare.

Därför bör vi lyfta fram alla människors rätt och behov av att både kunna ta del av kultur och att själva få uttrycka sig i en kulturform. Vi behöver visa vilken stor betydelse detta har för kommunens sociala- och ekonomiska utveckling. Vi bör även lyfta fram hur viktigt barns och ungdomars kulturutövande är.

Regeringens kulturpolitiska mål

I regeringens proposition 2099/10:3 framgår det i de nationella kulturmålen bl. a:

- Kulturen skall vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft med yttrandefrihet som grund.
- Kreativitet, mångfald och konstnärliga kvalitet skall prägla samhällets utveckling.

För att uppnå målen ska kulturpolitiken:

- främja allas möjligheter till kulturupplevelser, bildning och till att utveckla sina skapande förmågor
- främja kvalitet och konstnärlig förnyelse
- främja ett levande kulturarv som bevaras, används och utvecklas
- främja nationellt- och internationellt utbyte och samverkan inom kulturområdet
- särskilt uppmärksamma barns och ungas rätt till kultur

Vidare står det:

”Kulturpolitiken bör ge förutsättningar för allas deltagande i kulturlivet vare sig man söker vägar till utbildning, kulturupplevelser eller till ett eget skapande, Det skall vara möjligt att ta del av ett kulturutbud som präglas av mångfald och hög kvalitet oavsett i vilken del av landet man

bor. Ett dynamiskt samhälle förutsätter att den kreativitet och förmåga till nytänkande som är drivkraften i allt kulturellt skapande, tas tillvara och ges utrymme. Materiella och ekonomiska hänsyn behöver vägas mot djupare mänskliga, sociala och kulturella värden. Olika former av skapande kan stödjas och uppmuntras. Amatörkultur och professionell kultur bedrivs med olika förutsättningar och utgångspunkter, men berikar ofta varandra och skall därför ges förutsättningar att samverka. Det är kulturpolitikens uppgift att bidra till att det finns förutsättningar för den skapande verksamhet som inte annars skulle komma till uttryck- inte minst gäller det förnyelse och utveckling av kulturen”.

Kulturen i Nordanstig

”Nordanstigs kommun skall vara en attraktiv kommun att bo i för utövare inom kulturområdet. Ambitionen i kommunen är att de ekonomiska resurserna till kulturverksamhet långsiktigt skall öka.” Utdrag från kommunens hemsida.

Jag anser att kulturen utgör den viktigaste framgångsfaktorn för Nordanstig därför att:

1. Kultur är grunden för den starkt växande kreativa näringen som skapar sysselsättning och förbättrad ekonomi
2. Kulturen gör kommunens livsmiljö attraktivare för både boende, besökare och potentiella inflyttare
3. Kulturen har ett egenvärde som påverkare av vår egen personlighetsutveckling
4. Kulturen förbättrar mångas hälsa
5. Kulturen ökar vår kreativitet och påverkar därmed förändringstakten in i tjänste- och upplevelsenäringen

Jag vill främst ta upp de två sista punkterna och förklara varför jag anser att de har så stor betydelse för Nordanstigs utveckling och som bakgrund till varför vi vill ta med dem i inventeringen.

Kulturen förbättrar mångas hälsa

Kulturrådet har fått i uppgift av regeringen att utveckla sin utåtriktade information om pågående projekt inom området kultur och hälsa. Barn, ungdomar och äldre är särskilt prioriterade. Kommuner och landsting har en nyckelroll att utveckla och förbättra sina metoder och verktyg (Proposition 2007/08:110).

Definition av hälsa:

FN och WHO definierar begreppet hälsa som: ”Ett tillstånd av totalt fysisk, psykiskt, mentalt och socialt välbefinnande”. Den läkande uppgiften blir därmed inte bara att bota en fysisk åkomma utan att också återintegrera människan i hennes kulturella och sociala sammanhang.

Kultur och hälsa

Det har bedrivits mycket forskning under senare år som visar på ett starkt samband mellan kulturupplevelser och hälsa både i Sverige och internationellt. Universiteten i bl. a. Göteborg och Uppsala har visat att musik ändrar våra känslor, vår stress-benägenhet och vårt välbefinnande samt att behovet av farmakologiska och medicinska åtgärder kan minska. Dans, musik, natur, läsa, skriva, berätta, bild, konst och drama har studerats och hälsoeffekterna har varit ökat fysiskt- och psykiskt välbefinnande, ökad motståndskraft mot infektioner och cancer, längre livslängd, minskad stressnivå och social isolering. *Kultur på recept* är en försöksverksamhet i tre regioner finansierat av staten. Behandlingar med olika kulturformer har ofta en mer bestående och långsiktig effekt på människor jämfört med mer konventionella metoder. En rapport från UNESCO visar att det behövs ett nytt perspektiv på kulturpolitiken med en utökad forskning kring kultur och fritid för att skapa goda livsvillkor i lokalsamhället och för att främja en lokal utveckling. ”Kanske står vi idag inför en situation där den kulturella sektorn kommer allt närmare den naturvetenskapligt dominerande hälsoforskningen” Gunnar Bjursell, Centrum för Kultur och hälsa Göteborgs Universitet.

"Kulturpolitiken syftar till det att varje människa med kulturens hjälp ska kunna förverkliga det djupast sett meningsfulla i livet" – Carl-Johan Kleberg, Statens kulturråd.

Ungdomar, hälsa och kultur

Det är viktigt att se till att barn och ungdomar får ett så rikt kulturliv som möjligt så att de kan grundlägga goda levnadsvanor. Varje invånare som hamnar i utanförskap kostar människan stort lidande och samhället mycket höga kostnader.

Äldre, hälsa och kultur

För äldre har kulturen och kulturarvet en mycket viktig roll för att berika sina liv, hålla hjärna igång samt förfina sitt känsloliv och välbefinnande. Regeringen har tagit fasta på detta i propositionen "Värdigt liv i äldreomsorgen" (2009/10:116).

Exempel på verksamheter inom kultur och hälsa i Nordanstigs kommun.

- *FUB i Nordanstig* har startat ett projekt med olika anpassade musikinstrument för människor med olika funktionshinder. Mål: Ge funktionshindrade ungdomar möjlighet att utöva och uppleva egen skapad musik för att stärka den egna självkänslan och känna lyckan av att skapa tillsammans. Idégivare och instrumentmakare Sten Bunne Hudiksvalls kulturchef.
- Nordanstigs Kommuns projekt att stötta företag som med hjälp av nära kontakter med djur öka patienters mentala och sociala välbefinnande - *djurunderstödd aktivitet och behandling* som startats och utvecklats av *Carina Nilsson*. Det är en del i att utveckla *grön terapi* och *natur i vården*. Det finns anledning att öka dessa vårdformer med olika typer av kulturyttringar. Projektet är en del av Alternativa driftsformer i Gävleborg.
- Den nybildade ekonomiska föreningen *Kahlahari* i Harmånger som vänder sig till människor med behov av att ingå i en social gemenskap som utvecklar självkänsla och ansvarstagande med hjälp av hantverk, café, olika yrkesuppgifter, utbildning och en trygg social samvaro.
- Föreningarna *Röda Korset* i Bergsjö-Hassela och *Gnarp-Harmånger* som vänder sig till människor med olika former av utanförskap och stöttar människor i vardagen, har caféverksamhet, läxhjälp, möjlighet till odling av köksväxter, ordnar utflykter mm.
- *Studieförbunden Bilda*, *Vuxenskolan* och *ABF* har verksamheter med utövande av olika kulturformer, studieverksamhet och mycket social samvaro som har en stor påverkan på vår hälsa.
- *Agneta Hattendorf* i Bergsjö som erbjuder kursen "*Väv dina inre bilder*" där deltagare samlas i slutet av varje kurskväll och pratar om vad var och en skildrar i sin väv och varför motivet är en så stark upplevelse. Vi utvecklas och mår mycket bättre i dessa former av möten
- *AA Anonyma Alkoholister* i Bergsjö som öppnar sig och stöttar varandra.
- Ungdomsprojektet "*Kickar utan droger*" som syftar till att få ungdomar att se sina egna möjligheter och skapa en kultur i kommunen som bygger på kreativ, skapande gemenskap. Projektet är ett samarbete mellan föreningar på sju ställen i kommunen. Nordanstig Föreningsråd är projektägare.
- Behandlingsgymmet i Bergsjö, *Östlunds Sport och Hälsocenter* med musik, färg, ljus, dans och social samvaro.
- *Pensionatet i Mellanfjärden* med musik och värmebehandlingar mm i en omhändertagande miljö.
- *Naturskyddsföreningen i Nordanstig* som ordnar naturupplevelser med olika exkursioner under ledning av bl.a. ordföranden Sven Norman.

Nordanstig har mycket goda förutsättningar att utveckla nya vårdformer inom näringslivsområdet kultur och hälsa. Vi har:

- ett lugnare livstempo, där människor har tid att bry sig, och där de stressframkallande bakgrundsljuden är låga eller obefintliga
- en vacker och varierande natur med tysta John Bauer-skogar, ett varierat böljande agrart kulturlandskap, blånade berg och en mycket vacker kust präglad av fiskarkulturen, klapperstensfält och långa sandstränder
- en kunskapsuppbyggnad kring gröna vårdformer med Carina Nilsson som motor. Den koncentrerar sig mest på att utveckla en helande nära kontakt mellan människa och djur.
- mycket kunskap som grundas i de verksamheter som listats ovan
- ett rikt och varierat kulturliv med konst, musik och hantverk
- ett utbrett föreningsliv som kan stötta inom olika kulturområden
-

10.2 Kultur och kreativitet

Kulturen ökar vår kreativitet och påverkar därmed förändringstakten in i tjänste- och upplevelsenäringen

I det postindustriella samhället växer den tjänsteproducerande sektorn med bl. a upplevelser och kultur allt mer. Människors kreativitet och förmåga att ta tillvara på varandras idéer kommer att vara avgörande för näringslivets tillväxt. Vi behöver skapa en social och ekonomisk miljö som utvecklar vårt tänkande.

Hur fungerar hjärnan?

För så lite som 15 år sedan så trodde man inte att nya hjärnceller kunde bildas i den vuxna hjärnan. Numera vet vi att det kan bildas nya hjärnceller i den vuxna hjärnan och att hjärnan är formbar och har förmåga att förändra sig under hela vårt liv.

Bildandet av nya hjärnceller är en process som är väldigt lyhörd för yttre faktorer och det liv vi lever. Vi kan påverka hur vår hjärna bildar nya celler genom att vara fysiskt aktiva, göra bra val av det vi äter, stressa mindre och uppleva nya och roliga saker bl. a i form av kultur.

Hela det centrala nervsystemet består av cirka 100 miljarder nervceller och olika typer av stödjeceller. Det är nervcellernas förmåga att föra vidare signaler som gör dem så speciella. Impulserna i hjärnan leds elektriskt i nervcellsutskotten och kemiskt mellan de olika cellerna. Den elektriska signalen förflyttar sig i nervcellen med hjälp av olika elektriskt laddade joner som åker in och ut ur massvis med kanaler på nervcellens yta. När den elektriska nervimpulsen når slutet av nervcellens axon så frisläpps signalmolekyler i vad som kallas synapsen (omkopplingsstället), som aktiverar nästa nervcell.

Varje nervcell i hjärnan kan ha upp till 10 000 synapser från 100 tals olika celler. Alla dessa synapser och de olika signaler som nervcellerna får påverkar förstås vilken typ av signal som sedan skickas vidare. Ju mer en viss signalväg används desto fler synapser bildas och desto starkare blir varje synaps. Successivt så blir det alltså lättare och lättare att skicka vidare signaler via en viss bana i nervcellsnätverket. Det är så beteenden och minnen skapas. Det är också så beroenden skapas. Det är även så som olika kulturupplevelser kan påverka vårt tänkande och vår kreativitet

Forskning

Institutionen för regionalekonomisk utveckling, Carnegie Mellon University i Pittsburgh visar i sin forskning att i de västerländska samhällena har kreativiteten hos invånarna en allt större betydelse för ekonomisk tillväxt och mänskligt välbefinnande. För framtiden är tillgången till talangfulla och kreativa människor lika viktiga som vad en gång tillgången till kol och järn var för stålindustrin. Det innebär att framtidens tillväxtzoner inte är lika beroende av fysiska förutsättningar. Tillväxt kommer att ske där människor trivs att leva.

De har funnit att kulturell kreativitet är starkt integrerad med teknisk (upppfinningar) och ekonomisk kreativitet(entreprenörskap). De stärker varandra genom korsbefruktning och ömsesidig stimulering. De anser att en regions (kommuns) framtid beror på förmågan att dra till sig och behålla kreativa människor. Stora organisationer har nått sin gräns och håller på att ersättas av något nytt där kreativitet och tankearbete har blivit de drivande krafterna i ekonomin.

När man ska skapa eller förstå kulturella uttryck så krävs det en utvecklad förståelse för symboltänkande då tankar och känslor skall omsättas till fysiska uttryck som ett ord, en rörelse, en färg eller en ton. Kulturen försöker på så sätt att bygga tankebroar mellan olika slags fenomen, fysiska och abstrakta.

Trine Bill Hansen, fil.doc. Handelshögskolan i Köpenhamn, pekar i sin forskning på att kultur bidrar till att utveckla kreativitet. Kulturen ger hjärnan stimulans och en uppsättning tankevägar som kan överföras till andra områden. Man lär sig se samband där man inte trodde att det fanns några.

”Självklart kan man träna sina synapser men det är så nytt att vi inte vet så mycket om det om vi jämför med träningen av muskler, säger Rolf Ekman, professor emeritus i neurokemi.

Målet med träningen är optimala frontallobber med hjärnceller som har ett rikt grenverk och spänstiga synapser. Synapserna är hjärnans kommunikationsstrategier eftersom de är kontaktytor mellan hjärnans hundra miljarder nervceller. Det är sannolikt här det avgörs hur snabb- och nytänkande vi kan vara. Det kan vara så att våra tankar slutligen föds i synapserna och att de är vårt medvetandes vaggga. Bränsle för hjärnan är syre, kolhydrater, fett och proteiner. Bra mat ökar prestandan och motion är bra för syresättningen. Vila kommer vi inte undan, den behöver även hjärnan. Sömn är inte enda sättet. Att stirra på ett flöte bakom ett metspö kan vara rogivande, liksom att se ut över ett vackert landskap eller följa en trollsländas flygtur i skogsbrynet, meditera, göra qigong, se växtlighetens gång i en trädgård, lyssna på musik eller helt enkelt bara stirra ut i fjärran. Men lika viktigt som vila, motion och näring sammantaget är lust, anser Rolf Ekman.” (citrat från GU-Journalen nr 2, 2007).

Gudmund Smith, medförfattare i boken *Om kreativitet och flow*, menar att kreativitet är en öppen kommunikation mellan djup och yta hos vissa personer, och att kreativa personer har tillgång till flera skikt inom sig.

Man måste vara öppen och våga fantisera kring det hittills otänkta och hitta nya samband mellan saker och fenomen. Precis så gör barn och det ska vi inte bara uppmuntra hos dem utan även hos oss själva och varandra. Vanor förenklar vår tillvaro men är en fälla för flexibilitet. Det krävs en viss ödmjukhet, att man står ut med att gå utanför kartan och ger sig in i okänd terräng. Över huvud taget handlar det om att utsätta sig själv för det oförutsedda genom nya upplevelser eller en ny syn på det välkända. Här har kulturen en nyckelroll både för betraktaren och för utövaren.

Enligt psykologiprofessorn Gudmund Smith inträder i 6 - 8-årsåldern en period av mycket kreativitet och skapande som sedan mattas men återkommer vid 10-11 - års åldern och en ytterligare vid ca 16-årsåldern. Gudmund Smith spekulerar i om dessa växlingar beror på att barn och ungdomar periodvis behöver använda mycket av sin intellektuella kraft till att samordna sina nya kunskaper med andra kunskaper, upplevelser och erfarenheter.

Kreativa människor har stort behov av autonomi, slår Gudmund Smith fast, men det är inte sant att alla konstnärer är kreativa. En del är helt enkelt bara bra på att behärska instrumenten och formerna och att imitera det som rör sig i tiden. Kreativa människor har helt enkelt fler portar öppna, är flexibla och kan lättare komma i kontakt med de egna dolda källorna. Dessutom använder de mindre etablerade sätt för att lösa problem. Med ett barns fördomsfria syn på

verkligheten kan de kombinera oväntade perspektiv för att hitta nya oprövade vägar. Gudmund Smith menar att den kreative upplever verkligheten inte bara som tecken utan även som symboler. Under den påtagliga ytan finns något mångdimensionellt, uppfostrande och inspirerande.

Jag tror att olika kulturformer är effektiva medel att hjälpa människan att hitta detta symbolspråk som roar och inspirerar.

I utställningen TILT i Göteborg på Universeum i samarbete med forskare i Danmark och Holland gavs det 7 råd för en glad hjärna formulerade av hjärnforskaren Rolf Ekman:

- **Ha roligt!** Att känna välbehag gör att fler synapser skapas i hjärnan.
- **Utmana dig själv!** Det du inte kan idag kanske hjärnan har lärt sig i morgon
- **Låt dig överraskas!** Hjärnan behöver stimulans för att utvecklas
- **Sätt upp mål och dröm om dem!** Din inställning påverkar vad du och hjärna klarar av.
- **Ät bra!** För att hjärnan skall orka bygga vidare på sig själv behövs rätt råvaror.
- **Motionera!** Syret gör att nya kopplingar byggs och att hjärnceller växer.
- **Vila!** För lite avkoppling höjer stressnivån och bryter ner synapserna.

Kulturen berör i hög grad vårt känsloliv. Att våga vara närvarande och låta sig bli berörd är också viktig för vår kreativitet. Det som kan locka nervceller att öka sina förgreningar är roliga, spännande upplevelser.

Det finns ingen gräns för att skaffa ny kunskap. I skallen finns den plasticiteten – fantasins gåva. Kombinationerna av molekylära mönster är förmodligen oändliga. Alla är viktiga och allt hänger ihop.

Om synapser inte får ha kul skrupplar de och dör av leda. Egentligen borde vi ha som målsättning att lära oss så mycket nytt som möjligt varje dag. Överraskningar, uppmuntran och humor – mer kultur, är vad hjärnan önskar sig.

Hur kan vi påverka kulturlivet i Nordanstig för att öka vår kreativitet?

Vi i Nordanstig har goda förutsättningar att kunna erbjuda människor den miljö som utvecklar våra hjärnor och som gör oss mer kreativa. Viktigast är en satsning på ungdomars kultur. De är vår framtid som, om vi handlar förnuftigt, kan komma utveckla Nordanstig till en riktigt dynamisk kommun.

- Nordanstig bör starta en **kulturskola** för och tillsammans med barn och ungdomar i samverkan mellan skolan, ungdomsverksamheten samt förenings- och näringslivet. Barn och ungdomar skall ha ett mycket stort inflytande över dess utformning och inriktning. *Aktionsgruppen för barnkultur* har på uppdrag av regeringen lyft fram de brister som idag finns inom barnkulturen i Sverige. Man pekar på för stora geografiska avstånd, brist på resurser och dålig samordning mellan olika aktörer. I Nordanstig finns idag en omfattande musikverksamhet bland ungdomar utanför skolans regi. Genom en ökad samordning mellan skolan, ungdomsverksamheten, föreningslivet, professionella musiker och studieförbunden skulle vi kunna erbjuda en större bredd. *Lars Elverovski*, håller på eget initiativ och i eget namn (med stöd av Bilda) på att utveckla musikutbildningen i det fibernät som nu byggs ut mellan de olika ungdomsgårdarna i Nordanstigs Föreningsråds regi inom ramen för länsprojektet DURK. Lars Elverovski är idag verksam i Nordanstigs Musikverkstad, ett treårigt projekt som kommer att upphöra om ett år. Det genomförs i samverkan mellan studieförbundet Bilda, kommunen och det lokala föreningslivet. Vi har många duktiga musiker som *Thomas von Wachenfeldt*, *Kajsa Abrahamsson*, *Bröderna Burlin*, *Charles Liljedahl*, *Johan Dereborn*, *Fredrik Lindh*, *Nordanmusik* m.fl. Vi har dansverksamhet med bl.a. *Tova Engberg* som kan integreras i kulturskolan. I Mellanfjärden finns regissören *Johan Svangren* och skådespelerskan

Helena Brusell som skulle kunna utveckla teater och drama. Kommunen har även ett antal dramapedagoger. Vi har även sminkören *Petra Stoor* och fler verksamma teater tekniker. I *Rymdstationen i Strömsbruk* kan ungdomar få möjlighet att producera film med professionella filmmakare. *Pontus Wicksell* har en stor erfarenhet av produktioner runt världen och kan bli en viktig dragare. Kommunen har många konstnärer och konsthantverkare som vi också borde vårda och ta till vara. Bibliotekspersonal och skrivarförening kan tillsammans med svensklärare utveckla ungdomarnas litterära förmågor och ta fram olika manus. *Trolska Skogen* i Mellanfjärden är ett unikt och väldigt intressant projekt som kommer att påverka barns och vuxnas kreativitet långt utanför kommunens gränser.

- Aktionsgruppen för barnkultur föreslår att det tillsätts en **barnkultursamordnare** i varje län. Jag tror det bör finnas i varje kommun. Det kan kanske ingå i kommunens ungdomssamordnartjänst.
- Kommunen bör stödja och **lyfta fram våra invandares kulturer** – en ovärderlig resurs för utveckling av kommunen – genom att stödja projekt och andra initiativ till att öka möjligheter att mötas och lära av varandra. Föreningslivet bör ta ett aktivt ansvar, informera om sin verksamhet och vara lyhörda för olika förslag för att få med invandrare i sina verksamheter. Röda Korset, kyrkan och enskilda har lagt ner ett mycket energiskt frivilligt arbete för att stödja integrationen. Kommunen har tecknat ett samarbetsavtal med dessa organisationer som visar vikten av denna verksamhet och som reglerar ansvarsfördelning och ersättning.
- Nordanstig bör **öka samverkan** med Folkteatern i Gävle, Teater Västernorrland i Sundsvall och fria grupper i regionen vilket även är ett önskemål från staten (prop. 2009/10:3) detta inte minst med tanke på Riksteaterns minskade betydelse i framtiden. Ansvar för det kan ligga hos Nordanstigs Teaterförening
- Nordanstig bör **öka samarbetet med** Gävleborgs och Västernorrlands **konsulenter** inom dans, konst och mångkultur. Deras verksamhet bör vara riktade till både professionella och amatörutövare. Vi bör kanske ha en egen kulturkonsulent i kommunen. Det är viktigt att den har förmåga att entusiasmera och organisera mer än att vara kulturexperter inom ett område.
- **Mellanfjärdsteatern**, ett starkt varumärke som lockar många tusen besökare per år. Dess sommar-föreställningar har blivit en 19-årig "institution" som varje år börjar från första grundstenen med att skapa en ny ritning för husets form, en vision om dess funktion och innehåll samt ett hopp om att ekonomin på något sätt, med mycket ideellt arbete, skall lösa sig i slutänden. Vi behöver hjälpas åt att hitta former för stabilare ekonomiska grunder för dessa projekt. *Tommy Brusell, Eva Eriksson, Johan Svangren och Helena Brusell mfl.* lägger ner ett heroiskt arbete varje år. Förändringen av Riksteaterns roll som producent av teater för Sveriges kommuner öppnar upp för egna produktioner som kan spelas och säljas i andra kommuner. Det går kanske att hitta former för hur några ungdomar skulle kunna följa och medverka i varje produktion. Ungdomar kan utveckla sina inre förmågor och lyfta sig över Luråsens topp tillsammans med professionella. Teatern vill öka samarbetet med bl a Scenbolaget, Folkteatern och Teater Västernorrland. "Vi skulle kunna producera även mindre teateruppsättningar som får sin premiär på Mellanfjärdens Teater, och som sedan blir till uppsökande turnéföreställningar a la Riksteatern" – Johan Svangren
- **Trolska Skogen** är det mest kreativa projekt som hänt i Nordanstig och länet. Mycket kan vi applådera i vårt län men detta är så mycket mer. Jag både skräms och skäms över att insikten kring det inte är större hos våra medelsbeslutande läns- och

regioninstitutioner. Jag tror att Skogen kan vara lika utvecklande för besökande vuxna som för barnen. Fantasin och barnen i oss måste få mer utrymme. *Helena Brusell* och alla frivilliga runt henne lägger spänger i framtidens livsskog.

- Konstnärer, konsthantverkare, andra kulturarbetare och vi alla har stort behov av **mötesplatser** där vi kan stimulera varandra. En plats där man kan jobba ostört eller i grupp, fika, luncha och få kultur-upplevelser. Ett hus fyllt med tankar och känslor dit alla som vill kan komma och bara vara och möta det oväntade eller mångformiga uttrycket. En av utmaningarna i mindre orter är att hitta människor som kan berika tänkande och få oss att komma vidare med vissa tankar och konstnärliga uttryck just nu. Skapande av många öppna mötesplatser där vi likt fjärilen kan flyga från blomma till blomma och suga nektar är viktiga för oss.
- Vi bör stimulera och stödja kulturverksamhet som ökar **möjligheten för alla att uttrycka sig och skapa själva inom olika kulturformer**. Enskilda konstnärer, hantverkshus och föreningsverksamhet är av stor betydelse. Kulturutövares och föreningars egna ambitioner att skapa mötesplatser för tankar kring kultur bör stöttas med bidrag till startkostnader och engagemang från föreningslivet.
- **Stocka Filmfestival**, som återkommer vart annat år, är en stor tillgång för att vi skall få möta tankar och konstnärliga uttryck. *Nils-Olov Hedenskog* har grundat en mycket viktig kulturkanal ut mot vår omvärld. Kulturarbetare, föreningar och kommunen måste ta ett gemensamt ansvar.
- **Vår kust** har stora skönhetsvärden som är en viktig grund för vår turism. Vi bör öka tillgängligheten och utveckla den tillsammans med andra kommuner i länet och med Sundsvall kommun i regionala projekt. Det finns bl. a behov av att förbättra tillgängligheten med allmänna bryggor för besökare och muddring i hamnar. Konstnärer, konsthantverkare, butiker, museer, teatrar och andra arrangemang förgyller miljön under sommarmånaderna. Ön Grahn är helt unik med sitt fågel- och sälliv bland klapperstenar, rik barrskog och skär runt ön. Den kan, i samarbete med Sundsvalls kommun, bli en utvecklande lokal för ungdomars forskning om dess natur i samarbete med Mittuniversitetet. Fortifikationsverkets erbjudande om övertagande av fyrvaktarbostaden är en god möjlighet för att utveckla detta projekt. *Hans Östbom* har gjort en mycket stor insats för att tillgängliggöra, dokumentera och bevara Grahn.
- **Våra museer** är viktiga länkar till våra rötter och för ung som gammal att känna stolthet för våra bygder. *Kustmuseet* i Mellanfjärden, *Lotsmuseet* på Ingaskär, *Skolmuseet* i Ilsbo, *Radiomuseet* och *Ersk-Matsgården* i Hassela, *Yxmuseet* i Gränsfors och våra hembygdsgårdar, kyrkor och föreningslokaler är viktiga att vårda och utveckla. Här spelar kommunstyrelsens utvecklingspengar en stor roll.
- **Projektet Hälsinglands medeltid** är en viktig kraft för att öka våra kunskaper om livet under medeltiden och bland annat järnframställning. *Pelle Watz* med flera gör en mycket viktig insats med studiegrupper och den årliga Medeltidsdagen.
- **Den yngre järnåldern** är en storhetstid i Nordanstigs historia som grundar sig på den myrmalm som fraktades från Jämtland till Högom (Sundsvall). Här finns det stort utrymme för att utveckla kunskaper och sevärheter kanske i samarbete med Sundsvall (Högom), Hudiksvall (Sundhed) och Söderhamn (Alir). *Jan-Erik Lindh* har samlat mycket kunskap och i samarbete med bl a forskaren *Elsie Hovanta* bör vi utveckla kunskaperna kring denna storhetstid i kommunens historia och visa upp den.

- **Sörfjärdens** sågverks- och järnbruksepok och Gruvberget bör skyltas upp och tillgängliggöras. *Sven Norman* har stort intresse och mycket värdefulla kunskaper.
- Det pågår mycket **släkt- och bygdeforskning runt om i kommunen** som kommer att vara en viktig källa för ungdomars och äldres kunskap och känsla för sin bygd. Dessa ideella arbeten ska vi vara djupt tacksamma för bl a *släkt- och fornminnesföreningen*. Rundvandringar i kommunens byar med kunniga guider är mycket uppskattade och ger oss – inte minst ungdomar – rötter bakåt i tiden. Kanske dessa kunskaper kan utgöra grund till framtida pjäser.
- Det pågår ett kommunägt projekt att **göra vår natur mer tillgänglig genom att röja stigar, märka upp sevärdheter** och marknadsföra det. Föreningslivet har ett delansvar i projektet. *Sven Norman* har tagit ett stort ansvar för stigen som går efter kusten och han har med sina stora kunskaper berikat vår kunskap om Nordanstigs natur. Vi bör ytterligare inventera områden med värdefulla natur- och kulturhistoriska värden och utbilda naturguider. *Sven* har en lista med ca 130 intressanta objekt. Kanotleden från Hassela till Strömsbruk för ortsbor och besökande håller på att färdigställas av bl a föreningen Strömsocklan i Strömsbruk. *Torbjörn Jonsson* i Hassela lägger ned mycket arbete för att utveckla många leder med utgångspunkt från Hassela.
- **Matkulturen med tillverkning och tillagning av lokal mat** utvecklas allt mer med framtagande av nya kött- och charkprodukter, fisk och fiskinläggningar, glass, ost, ostkaka, bröd, rån och kakor, kokosbullar, sylt och saft mm. Intressenterna träffas regelbundet i en seminariegrupp. Med lokala råvaror och produkter samt mycket intresserade och kunniga restauranger ökar vi vår känsla och våra sinnen för vår egen matkulturskatt. Kommunen köper in lokala produkter vilket är mycket positivt för utvecklingen av denna näring. Vi bör även stödja renovering av bagarstugor som utgör värdefulla samlingsplatser för bevarande och utveckling av vår matkultur och turismen.
- Det skulle vara av stort värde att återstarta **Radio Nordanstig** där föreningar, samfund och kommunen kan ha program. Näringslivet och turistbyrån bör även ha sändningstid. Det är ett sätt att skapa ytterligare ett forum som vi ju har så stort behov av. Ungdomar bör få speciella sändningstider och ha en stor frihet att göra program. En programidé är att ungdomar, en kväll i veckan, får intervjua en person som föreslagits genom förslagslåda. Det är ett sätt att öka kunskapen om varandra och den kompetens och de personligheter som finns.

KAPITEL TVÅ

11. ENSKILDA RÖSTER I INVENTERINGEN

I det följande avsnittet kommer 12 enskilda kulturutövare till tals. Samtliga deltog aktivt i Kulturgryning Nordanstig. De representerar många olika inriktningar och är därför bra exempel på bredden i Nordanstigs kulturliv. Några är professionella, medan andra jobbar helt ideellt. Några av dem arbetar dessutom med sitt kulturutövande som egenföretagare. Syftet med intervjuerna (som bygger på personliga möten, telefonintervjuer eller emailkorrespondens) är att ge en bild av olika kulturutövares situation i Nordanstig år 2011, vad som fungerar bra, hur begränsningarna ser ut och vad som skulle behövas för att de ska kunna ta nästa steg.

11.1 Thomas von Wachenfeldt, multimusiker (Senza Vib Musikförlag), Gränsfors

Vad fungerar bra i ditt kulturutövande?

Jag har många beställningar på arrangemang till olika artister och producerar skivor åt andra artister. Jag säljer många egna skivor som har fått fina recensioner och säljer även en hel del musik på musiktjänster som iTunes, Amazon, Spotify mm. Dessutom säljer jag egna kompositioner och arrangemang på olika sites (sibelius.com och musikskolan.se). Jag har fler spelningar och pedagogiska engagemang än jag hinner med.

Vilka begränsningar ser du i din nuvarande verksamhet?

Då jag har ett heltidsjobb och dessutom småbarn är det svårt att hinna med.

Vad skulle du behöva för att kunna utvecklas inom ditt område?

Mer tid.

Hur ser din vision ut?

Att kunna fortsätta som jag gör nu.

Övrigt

Jag tycker att kommunens kulturpolitiska roll är att tillhandahålla plattformar som bibliotek, kulturskola (musik, dans, teater), trä- och textilslöjd. Trä- och textilslöjd bör höras till musik- och kulturskolans utbud. Det bör finnas en pool till vilken bild, musik, slöjd och dans/teater är ansluten. På så sätt kan ett kollegium som blir rikt på idéer, kompetens och idéutveckling växa fram, vilket garanterar att eleverna får lärare med kompetens. Om jag själv vore anställd som lärare, skulle jag behöva en miljö för utbyte med andra, där jag kan diskutera pedagogiska problem.

11.2 Helena Brusell, teaterproducent, regissör, skådespelare (Trolska skogen), Mellanfjärden

För Helena Brusell följer yrkeslivet i Nordanstig två samverkande spår: dels hennes engagemang

i Mellanfjärdens teater, som varje sommar sedan 19 år spelar en komedi i ett hamnmagasin i fiskeläget Mellanfjärden, dels som projektledare för Trolska Skogen, ett projekt som invigdes tidigare i år och som redan är på väg att etableras som ett permanent besöksmål i Mellanfjärden. I båda "spåren" har Mellanfjärdens Teaterförening, där Helena är aktiv, en central roll – som producent av teateruppsättningarna och som projektägare till Trolska skogen.

För teaterföreningens del ligger verksamhetens fokus på de komedier som ges i teatern i fiskeläget, och på barnföreställningar i ett skogsområde strax utanför Mellanfjärden. Under vinterhalvåret genomför teaterföreningen dessutom ett antal kurser, samt arrangerar en årlig julkonsert, vilken dock inte marknadsförs lika utåtriktat som somrarnas teateruppsättningar. På vintrarna ges inga teaterföreställningar i hamnmagasinet, eftersom lokalen inte är vinterbonad.

Trolska skogen är en vidareutveckling av ett äldre initiativ som Helena kallade "Trollstigen". Trollstigen, som beskrivs som upplevelseteater för barn i åldrarna 5-10 år (barn med vuxet sällskap), är ett framgångsrikt teaterkoncept med skogens natur som scenografi som spelats i Mellanfjärden under en lång följd av år. Innehållsmässigt bygger Trollstigen på folktron och folksagans väsen, med bl a troll, häxor, älvor och tomtar. Trollstigen har framförts på ideell basis av upp till 60 skådespelare i 30 olika roller, med Helena som manusförfattare och regissör.

Trolska skogen är en vidareutveckling av Trollstigen och är avsett att bli ett permanent besöksmål i Mellanfjärden. Till Trolska skogen ska barnfamiljer, skolklasser, företagskonferenser m fl kunna komma, för att i skogsmiljön få en upplevelse mellan saga och verklighet. Tanken är att Trolska skogen, allt eftersom den lockar fler besökare, ska fungera som en katalysator för besöksnäringen och företagandet i Nordanstig. Den som besöker Trolska skogen, ska direkt och indirekt uppmuntras att uppsöka andra besöksmål i kommunen. Och genom samarbeten med andra aktörer i regionen, riktade till barnfamiljer, ska Trolska skogen bli ett nav i ett samlat utbud av kompletterande upplevelser.

Då Trolska skogen anses ha stor potential för utveckling och tillväxt, vill kommunen stödja projektet med en lämplig fastighet med rätt markförutsättningar och nödvändiga tillstånd för verksamheten.

På Trolska skogens hemsida beskrivs den fortsatta utvecklingen av projektet så här:

"Projektet ska i del två bygga fler upplevelsestationer inklusive en entré i anläggningen, samt fler stigar för att skydda skogens marktytor. En parkering i anslutning till parken ingår också liksom servicefunktioner som toaletter, dass, bänkar och fikamöjligheter.

En av stationerna blir en drake som enligt sägen ska sova i hundra år, men som ingen längre minns när den somnade... De andra stationerna är entrén, vittra och näcken samt en gånggarlabyrint.

Bevarande av naturen

Trolska Skogen ska ha ett tydligt ekologiskt tema och den befintliga naturmiljön utgör grunden för upplevelseparken och ska i största möjliga utsträckning bevaras. Skogens naturliga rum behöver förstärkas med olika slags växter och naturmaterial och ytterligare en station – en labyrint, får sin utformning med hjälp av dessa material. Växter som trivs i skogsmiljö används också för att öka spänningen och förhöja upplevelsen."

Helena Brusells vision med Trolska skogen är att projektet fullt utvecklat ska förbättra möjligheterna för kulturarbetare att leva och verka i Nordanstig. I takt med att besökarantalet

stiger ökar också arbetstillfällena i Trolska Skogen såväl som i de kringliggande näringarna. Med fler besökare ökar också möjligheten för fler personer/företag att leva som kulturentreprenörer. På min fråga om vad som fungerar bra med att jobba i Nordanstig, berättar Helena inledningsvis att hon flyttade från kommunen som 16-åring, för att studera musik vid Härnösands gymnasium, skådespeleri på Teater Studion i Stockholm och skriva och berätta på Lidingö Folkhögskola. Sedermera jobbade hon på Millesgården med diverse sysslor och på Dramaten som attributör.

När hon 17 år senare återvände till Nordanstig var det som att flytta hem till en slags Antikrundan Live. Människorna som bodde där visste så mycket, och hade sådan otrolig kompetens om liv och bygd, vilket hon alltsedan dess haft stor nytta av och uppfattar som en oslagbar rikedom för den som jobbar med skapande verksamhet.

På följdfrågan, vad som fungerar sämre, hur begränsningarna ser ut, går hon direkt på den ekonomiska aspekten. Kommunen är välvillig och skänker t ex arrendet för marken där projektet Trolska skogen växer fram. Men det är ändå en liten kommun, men små ekonomiska muskler. Det finns dessutom en alldeles påtaglig geografisk begränsning i att driva verksamhet här. Vi befinner oss mitt emellan Sundsvall och Gävle, men inte tillräckligt nära någon av dem för att på ett naturligt sätt hamna under deras mediemässiga radar, vilket gör att man får lägga väldigt mycket krut på egen marknadsföring. Det är en stor skillnad sedan exempelvis Sundsvalls Tidnings lokala reporter slutade.

En annan avigsida med att jobba här, är att så mycket av allt som kostar måste betalas med ideella medel och ideell tid. Teaterensemblen t ex måste alltid spela på dörren. Det finns inget annat sätt. Och för att kunna utveckla Trolska skogen fullt ut, får man under tiden lov att vara mycket kreativ med att hitta inkomster, så att man kan stå på egna ben.

På den sista frågan, om vad som bäst skulle hjälpa och underlätta resan till den fullt utvecklade visionen, kommer svaret snabbt: Mera pengar! Jag började för tre år sedan att arbeta varje dag för att få igenom Trolska Skogen-etapp 1. Då kunde jag inte mycket om projektstödens värld, men god hjälp har funnits att få hela vägen fram. Jag ser inte att vi behöver ytterligare kurser och rådgivning, det finns gott stöd och mycket kunskap hos bl a kommunen, Nordanstigs utveckling, Hna, leader, regionen, hos eldsjälar m fl. I mitt fall är det nog bara ytterligare medel i form av ekonomiskt stöd som vore en riktigt verksam injektion.

11.3 Petra Stoor, makeupartist/maskös, Gränsfors

Vad önskade jag att kulturgröning Nordanstig skulle uppnå? Min främsta önskan var att det skulle väcka ett intresse för kulturen och dess betydelse i vår kommun och hur vi måste göra allt för att bevara och berika våra liv med den. Hoppades på att ett stort intresse att besöka vårt event skulle väckas, att man skulle ta sig tid till att smaka på vårt smörgåsbord av kultur, komma dit och uppleva vad vi tillsammans kan åstadkomma, få nya bekantskaper, skapa kontakter, väcka tankar och beröra. Så här i efterhand tycker jag att eventet var lyckat och vi lyckades skapa ett event som fick mycket positiv feedback vad det gäller initiativ och utbud av aktiviteter/arrangemang under dagen. Intresset för min show med bodymakeup var stort och många människor samlade runt mig för att se "work in progress" och tyckte det var kul att få se mitt arbete och hur jag jobbade, samt diskuterade och visade intresse över det jag gör överlag och det jag jobbar med.

Vad fungerar bra i ditt kulturförtagande?

För mig fungerar det bra att vara så ensam på marknaden inom det jag gör, det väcker ett stort intresse att jag utövar mitt yrke och driver mitt företag så långt bort från storstadsregionen, där

jag egentligen "borde" vara.

Vilka begränsningar ser du i din nuvarande verksamhet?

Begränsningen består i att det inte finns en konstant sammanhållning i bygden vad det gäller oss kulturutövare. En kulturverkstad, eller ett hus där man kan träffas, dricka kaffe, samtala, utöva kulturer, utbyta tankar, dela projektarbeten. En begränsning är även bristen på marknadsföringsstöd. Jag tycker att kommunen borde hjälpa oss kulturutövare med bidrag/marknadsföringsstöd. Det är trots allt tack vare oss som det finns kultur, och det borde kommunen vilja bevara genom att vara delaktig i en marknadsföringsplan för oss och för kommunen. Så att bägge gynnas av detta.

Vad skulle du behöva för att kunna vidareutvecklas inom ditt område?

Marknadsföringsstöd, eventuellt i form av en gemensam hemsida för oss kulturutövare, annonser om att vi finns, en kulturtidning som ges ut i bygden/kommunen/regionen med vad som händer och nätverksträffar. Tillgång till en lokal eller studio som vi kan hyra och ett hus/lokal där man kan mötas upp, en träffpunkt.

Hur ser din vision ut?

Visionen är att jag skall kunna stanna kvar i bygden, kommunen och fortsätta utöva det jag gör, berika kommunen med det jag har att erbjuda, väcka intresse över det jag gör och skapa ett företagsnamn som man förknippar med något gott och som samtidigt förknippas med vår kommun. Jag gör reklam för kommunen och kommunen gör reklam för mig.

11.4 Hans-Erik Hall, musiker, Bergsjö

Den i Nordanstig kände musikerprofilen Hans-Erik Hall, har aldrig haft ambitionen att bli självförsörjande som musiker. Däremot har han varit angelägen om att hans musikerskap ska innehålla ett kontinuerligt element av självförverkligande.

För sin försörjning har han arbetat som lärare i 13 år, och sett musikerrollen som ett viktigt komplement till lärarrollen, och vice versa. Han har för övrigt vidareutbildat sig i Piteå, vilket han också ser som ett slags självförverkligande, som något som utvecklat honom både som musiker och lärare, och gett honom en bättre bas att stå på inför en eventuell framtida försörjning som musiker.

På min fråga om vad som fungerar bra, trycker Hans-Erik särskilt på att han har byggt upp ett mycket stort personligt nätverk, vilket ger stora möjligheter till en aktiv och utåtriktad roll som musiker. Han framhåller också föreningen Nordanmusik som särskilt viktig i detta sammanhang. Nordanmusik är en förhållandevis liten förening som drivs i cirkelform i samverkan med studieförbundet Vuxenskolan. Ursprungligen rörde det sig om ca 25 studiecirklar, idag är antalet omkring 15 cirklar. Verksamheten leds av en handfull drivande personer, av vilka Hans-Erik är en.

Nordanmusiks mål är att verka för utökat samarbete mellan musiker i kommunen, för att ge en bättre bas för musik i kommunen. Fokus ligger på ungdomsverksamhet.

Verksamheten drivs utan stöd från kommunen. Nordanmusiks viktigaste fönster mot omvärlden är det s k Nordanstigskalaset som ges en gång per år. Årets Nordanstigskalaset, som gick av stapeln den 6 augusti, var det femte i ordningen.

Den uppenbara begränsning som Hans-Erik identifierar är att kommunen har ett otillräckligt publikunderlag. Publiken räcker helt enkelt inte till. Men allt görs ändå, och dessutom under en mycket begränsad tidrymd – när återvändare och turister finns på orten.

Vad som mer än någonting annat skulle kunna hjälpa upp situationen vore enligt Hans-Erik att den negativa utflyttningstrenden kunde brytas. Men då måste kommunen exempelvis få upp ögonen för att den planerade nedläggningen av musikskolan är helt vansinnig ur ett bredare samhällsperspektiv, att det vore en kontraproduktiv åtgärd som på sikt göder de negativa trenderna.

11.5 Janina Stoor, konstnär, Gränsfors

Kulturgröning Nordanstig blev en mycket lyckad tillställning, särskilt med tanke på all ideell kraft som lades ner på dess genomförande. Det var underbart! Jag hoppades på att de som medverkade skulle ges möjligheter till att knyta kontakter, och jag tror att så blev var fallet. Men jag stod ju i källaren och målade, så hade ingen möjlighet att ta del av resten som skedde. Men för min egen del var det mycket lyckat, galleriet blev toppenfint!

Många har sagt i efterhand att tillställningen var bättre än de någonsin vågat hoppas på. Alla jag har stött på har tackat för en fin upplevelse. Det var även flertalet konstnärer och hantverkare som vill var med nästa år.

Vad fungerar bra i ditt kulturutövande?

Det som fungerar bra i mitt kulturutövande är möjligheterna som finns i en liten bygd, man blir lättare ett namn som folk vänder sig till om de behöver hjälp med diverse hantverk eller vill köpa en tavla. I storstäderna försvinner man lätt i mängden, så här är det lättare att komma fram.

Vilka begränsningar ser du i din nuvarande verksamhet?

Mina begränsningar handlar om tillgång på lämplig lokal. Jag söker för närvarande med ljus och lykta efter en lokal som passar min verksamhet som hantverkspedagog. Men även en lokal för privat skapande. För tillfället håller jag kurser hemma, och målar tavlor i vardagsrummet. Det är inte en lösning som håller i längden. Men jag har många tankar som kunde gå att ro i land, om det fanns tillgång till en lokal för min typ av verksamhet.

Vad skulle du behöva för att kunna vidareutvecklas inom ditt område?

Gärna mera samarbeten kring lokaler. Det vore väl fantastiskt om Nordanstig hade ett område eller en stor lokal som sammanförde oss konstnärer och hantverkare, en kollektiv verkstad/ateljéer.

Hur ser din vision ut?

Jag drömmer om att starta ett kulturhus/hantverkshus/kursgård.

11.6 Anja Tellin, konstnär, Bergsjö

Jag målar olja och akvarell, porträtt och annat som faller mig in. Skulptur i blandat material, metallarbeten typ trädgårdskonst och liknande, smink, kläddesign och mycket mer.

För tillfället ligger min begränsning i tid och pengar. Är barnledig, vilket kan förklara båda problemen. Annars jobbar jag som gymnasielärare i Bild, Kulturhistoria, Svenska och Industridesign. Ser mycket av mitt kulturutövande som vidareutveckling för min pedagogiska

verksamhet, men även som utveckling av min egen kulturella ådra.

Jag skulle behöva utveckla mig mer inom metall, har vision om att lära mig mer om svets och smide. Eventuellt skulle jag kunna tänka mig att samarbeta med någon som är duktig inom det området. Problemet kan väl ligga i att ligga ute med pengar och betala den som gör det arbete som jag inte kan göra till det att sakerna blir sålda.

Jag skulle även behöva tid och möjlighet att tillverka en hemsida för försäljning då jag inte har tid att åka runt på mässor eller marknader. Jag skulle kunna tänka mig att sälja mina saker på butiker för liknande varor, men behöver få till ett lite större lager. För tillfället blir det mest beställningsjobb.

Jag skulle även behöva en lokal anpassad för eldfarligt arbete och en varm ateljé anpassad för ex porträttmåleri året om.

Visionen är att kunna jobba halvtid med mitt eget skapande, kunna sälja på nätet och i närliggande butiker. Utbilda mig så att jag kan tillverka mina saker från idé till färdig produkt. Men det kräver även en lokal för detta. Som det ser ut i dag har jag bara en sommarateljé och mer eldfarliga saker får jag tillverka utomhus på gården. Min investering i en plasmaskärare har varit ett stort steg mot att mina drömmar och idéer ska kunna tillverkas.

17.7 Nordanstigs Spelmanslag, genom Staffan Berg

Vad fungerar bra för Nordanstigs Spelmanslag?

Vi har en unik kulturskatt att vårda och utveckla. Spelmanstätheten har "alltid" varit hög i kommunen, allt från Storheter som våra 6-7 Zornguldprydda och storspelmän före dem till de små spelmännen med kanske 1-3 låtar bevarade. Den musikaliska kvaliteten är också hög i detta arv. Samtidigt så har vi haft några mycket systematiska och kunniga upptecknare under de senaste 100 – 150 åren. Här har vi en kontinuerlig kedja från Pelle Schenell som dokumenterade redan på 1800-talet, via Helge Nilsson & Helmer Larsson på 50 – 60 talet fram till dagens O'törgs Kaisa Abrahamsson & Thomas von Wachenfeldt, för att nämna några, många utelämnade, ingen glömd.

Spelmanslaget har, under säker ledning (Kaisa är den senaste i raden), utvecklats till ett av Sveriges bästa. Vi är inte så många men vi tolkar låtskatten på ett uppskattat sätt trots att de flesta av oss är rena amatörer, dvs vi har vanliga fulltidsyrken utanför musiken. Detta märks även på alla nykomponerade låtar som kommer fram ur lagmedlemmarna.

Hur ser begränsningarna ut?

En stor begränsning är naturligtvis den mänskliga resursbristen, vi måste begränsa framträdandet kraftigt så vi alla spelar ihop i första hand för att ha roligt. Jobb och familjer tål inte för mycket. Att sätta ihop program för olika framträdanden, och att öva in dem, tar tid! I vår "bransch" tas det dessutom ofta för givet att man ställer upp och spelar bara för att det är roligt. Det är visserligen sant men andra musiker får automatiskt kosta. Detta ger oss visserligen full frihet att välja engagemangen men visst vore det härligt att någon gång kunna satsa fullt ut på ett framträdande utan att samtidigt få stå för allt för- och efterarbete med lokaler, utsmyckning, biljetter, hjälppersonal Den tiden och kraften borde vi kunna lägga på att träna och arrangera själva framträdandet istället!

Vad skulle behövas för att utveckla verksamheten?

Utveckla eller behålla nuvarande nivå? Utifrån föregående frågesvar:

Vi har idag ett stort eget årligt arrangemang, Bergsjöstämman, med kompositionstävlingen "Sveriges Spelmanslåt" (kallad "Låt-SM").

Här är vi en liten grupp på 4-5 personer som drar det tunga lasset. Administrativa saker som att organisera upp stödpersonal till svängkors, förhandla med park o hembygdsförening, servering mm gör att vi nog inte orkar så många år till.

Att då vidareutveckla vårt spel, t.ex. med stämspel, arr och nya låtar blir lätt lidande. Andra föreningar kan ställa upp men de har oftast samma problem. En "Kulturföreningshjälpcentral" kulle kunna jobba åt hela föreningslivet med sådana frågor men vi har inte råd att leja ut för mycket mot betalning. Ska vi timanställa någon för detta så får vi dessutom administration med deklaration av arbetsgivaravgifter, kontrolluppgifter och arbetsförsäkring av personerna så då blir det ännu mindre musik för oss! Kan någon, kommun eller företag sponsra med arbetstimmar av någon av sina anställda så vore det guld värt!

Hur ser visionen ut?

Min vision, eller ska jag kanske säga önsketänkande, vore en situation med administrativt stöd och en kommunal "folkmusiktjänst" som fick ägna sig åt allt från Spelmanslagets utveckling och ett fortsatt upptecknings och dokumentationsarbete av kommunens musik och övrig "folkkultur" . Han/hon ska naturligtvis även jobba med kommunens marknadsföring, representera på turistarrangemang etc. Vi Nordanstigare har ett guldägg i kulturen som kan utnyttjas mycket bättre!

11.8 Hårte Suring, hantverksmässig småskalig surströmmingsproduktion, genom Staffan Berg

Vad fungerar bra för Hårte Suring?

Jag började för 7-8 år sedan lägga in surströmming enligt gamla recept och traditioner. Verksamheten har förbättrats efter hand när min erfarenhetsbank växer. I dagsläget ligger produktionen på ca 100 kg/år som äts upp i närområdet och som distribueras via lokala fiskhandlare. Jag är noga med att ha hela kedjan under kontroll med optimala förutsättningar. Dvs fisket sker uteslutande med skötar på lekande strömming i Hårtes närområde. Strömmingen gillas för hand och jäses i min sjöbod. Tack vare en välvillig chef på det nedlagda Kvarnmons bleck har jag nu även maskin för att lägga den färdiga strömmingen i burkar och försluta dem. Allt detta gör jag för att det är roligt. Detta har också gjort att jag valts in på stol nr 8 i "Surströmmingsakademien", en kulturförening med säte på Ulvön.

Vilka är begränsningarna?

Jag är inte alls intresserad av att växa till en industri. I akademien har vi ett nätverk av hobbyinläggare som vi tänker utveckla i den organisationen.

Men det är ändå viktigt att finnas med i er förteckning, att servera lokalt framställd mat har alltid ett nyttovärde för kommunen även om surströmming inte hör till den vanliga menyn. Att visa upp hantverket kan kanske vara et "pittoreskt inslag" för någon långväga gäst.

Vad skulle behövas för att utveckla verksamheten?

Överordnade myndigheter gör allt för att sätta käppar i hjulet för småskaligheten. I våras kulminerade ett långt lobbyarbete för att Sverige skulle tacka ja till EU:s erbjudande om fortsatt dispens för försäljning av fet Östersjöfisk, trots förhöjda Dioxinhalter. Huvudmotståndaren,

Livsmedelsverket, ville "skydda 5000 kvinnor i fertil ålder" från att få i sig den "giftiga" fisken. Motargument som tog bra på ministrar m.fl. var att detta var en kränkande förmyndarmentalitet, De får rösta, välja själva om de ska röka, snusa, köra bil, ha oskyddat sex etc. så de borde kunna välja fisk själva också! "De vet inte om rekommendationerna" bemötte vi med att detta är självmål då LMV har informationsuppdraget.

Nog om detta, ansökan är inlämnad så vi vann den rond.

Nästa rond som uppmärksammats alltför lite är att EU införde en ny lag nyligen som förbjuder försäljning av "fritidsfiskad fisk". Orsaken är visst att tonfisken i Medelhavet håller på att utrotas men det var länge sedan man fångade tonfisk i Bottenhavet!

Tänk efter, jag har två exempel, Restaurang Sjömärket och Fiskaffären i Mellanfjärden. Under turistsäsongen har det ofta uppstått brist på färsk fisk från de kommersiella leverantörerna Gävlefisk och BD-fisk. Många gånger har lokalbefolkning och sommargäster gett sig ut på fiske för att hålla restaurangen igång, Fiskaffären har sålt färsk abborre mm. Nu får ingen "icke licensierad" fiskare sälja dit längre. Vad innebär detta för turismen i kommunen?

Vargar i all ära, eller o-ära, det gav publicitet men landsbygdskommuner, och landsting, med turismpotential borde lägga mer krut på att motverka sådana här idiotiska bestämmelser från byråkrater som åtgärdar en sak genom att ta död på något annat utan att ha utrett & insett konsekvenserna!

Hur ser visionen ut?

Min, och Surströmmingsakademiens vision är att få till ett kulturnätverk med gemensamma distributionskanaler för småskaligt inlagd surströmming (gärna även för andra produkter). Jag tänker mig att vårt alternativ till vinprovarresor i Frankrike är att finsmakarna besöker några matställen längs Norrlandskusten och testar de lokala inläggningarna. De kanske återkommer varje år och samlar naturligtvis på sorterna. Det ger kunder till matställena och marknadsföring till inläggarna.

11.9 Olle Englundh, videofilmare, Vattlång

Vad fungerar bra i ditt kulturutövande?

Uppslag till nya filmer från bl.a. Hudiksvallstidningen och personer jag träffar.

Vilka är begränsningarna?

Kostnader för vissa typer av produktioner är för höga för mig som amatör. Det innebär att jag helt enkelt måste avstå från dessa produktioner.

Vad skulle du behöva för att kunna vidareutveckla din verksamhet?

Tillgång till mer professionell videokamera (HDV och 16:9 format populärt kallad bredbild) och vissa personella och materiella resurser (kanske främst inom ljud och ljussättning) för att producera film för visning i större sammanhang.

Hur ser visionen ut?

Att Föreningsrådet och Bergsjögården lyckas med att med min medverkan kunna starta upp en filmstudio för främst unga, men givetvis alla intresserade nordanstigsbor, för produktion av amatörfilm. Förhoppningen är då att, trots relativt enkla medel, skapa ett intresse för

filmproduktion där vissa kanske tar steget vidare. Givetvis finns även förhoppningen att detta ska leda till att ungdomar genom denna verksamhet avhåller sig från droger och annat ottyg.

Övrigt

Om visionen blir verklighet, finns i förlängningen möjlighet för kommunen att tillgodogöra sig denna verksamhet, dels genom att använda studios resurser för enklare "reklam"-inslag och dels att en sådan verksamhet skapar en trygg och meningsfull tillvaro för främst unga som därmed avhåller sig från störande "tilltag".

11.10 Pontus Wicksell, filmare (Con3bute AB), Ilsbo

Vad fungerar bra i ditt kulturutövande?

Kontakten med lokala entreprenörer och ordsbor är mycket snabb och enkel och folk ställer gärna upp billigt och snabbt. Även kontakten med myndigheter i grannkommunen Hudiksvall har varit smidig och snabb. Hur det är i Nordanstig är svårt att säga eftersom jag ej har behövt söka tillstånd för filminspelning i Nordanstig men jag förutsätter att det är lika smidigt.

Vilka begränsningar ser du i din verksamhet?

Jag ser väldigt många begränsningar. Brist på filmarbetare, nätverk och organisation av de få som finns. Brist på närbelägen och lokal utrustning, både teknisk (kameror, filmlyd m.m.) och visuell (rekvisita och kostym). Brist på stödprogram för filmproduktion. Avsaknaden av en lokal organisation som kan hjälpa och stötta lokala filmprojekt med allt från kontakt med myndigheter till guider över olika stöd, lokala filmarbetare, hotell och boende möjligheter för tillresta filmteam m.m. Avsaknad av speciella lokaler för filmproduktion studior för filmproduktion.

Vad skulle behövas för att utveckla verksamheten?

Lokala filmutbildningar knutna till en organisation eller ett nätverk med lokala filmarbetare för att på så sätt ta tillvara de resurser som finns samt odla och locka hit nya. En lokal resursbank med professionell filmutrustning, rekvisita etc, gärna knuten till en eller flera lokaler. En från kommunen och grannkommunerna utvecklad organisation som jobbar aktivt för att främja filmproduktion i regionen genom störtning och stöd.

Hur ser visionen ut?

Min vision är att Nordanstig och grannkommunerna/närregionen skall våga satsa på att underlätta, stödja och skapa tillväxt för lokala entreprenörer som jobbar med filmproduktion i synnerhet men även media knuten till rörlig bild över huvud taget. Filmmediet och rörliga bilder expanderar kraftigt just nu så möjligheten finns.

I mitt eget avseende så är avsaknaden av lokala projekt och resurser inget stort hinder då jag ofta jobbar på distans men jag önskar att successivt få möjlighet att jobba mer och mer lokalt.

11.11 Lars Elverovski, verksamhetsledare Nordanstigs Musikverkstad

Vad fungerar bra i ditt kulturutövande?

Samarbetet med de lokala föreningarna.

Vilka begränsningar ser du i ditt nuvarande kulturutövande?

Ekonomiska begränsningar, eftersom det förutsätts att verksamheten innebär en betydande del ideellt arbete. Att "arbeta för bygden och inte pengarna" är uttalat. Men det är omöjligt att försörja sig på det här, det går inte att komma upp i en heltid.

Lokaler, eftersom de lokaler vi arbetar i inte är anpassade för verksamheten. Det finns brister avseende yta, akustik, temperatur, hygien, belysning.

Med problem som dessa är det svårt att behålla kompetensen inom kommunen. Detta gäller såväl ledare som elever. Samarbetet med kommunens företrädare fungerar mindre bra, i vissa fall har jag snarast upplevt det som motarbetande.

Vad skulle du behöva för att kunna vidareutveckla din verksamhet?

Ändamålsenliga lokaler. Möjlighet att försörja sig på verksamheten. Utökad samarbete med andra utövare inom musik och scenkonst. I pedagogiskt avseende skulle jag vilja ha möjlighet till enskild undervisning.

Hur ser visionen ut?

Att skapa ett musikens hus, där lokaler, utrustning, kompetens etc. finns samlat. Ett strukturerat och formaliserat samarbete med aktörer inom musik och scenkonst, som exempelvis inom Estrad Ljusdal. Jag skulle också vilja kunna erbjuda individuell utveckling för de unga kulturutövarna.

Vilken betydelse har kultur och kulturföretagande för framtidens Nordanstig?

Det bidrar till att skapa attraktiva boendemiljöer. Det ökar dessutom integrationen - många kulturaktiviteter är t ex generations- och språköverbyggande.

11.12 Tova Engberg, danslärare (street dance) i Bergsjö

Vad fungerar bra i ditt kulturutövande?

Själva undervisningen, det sätt som Linnéa Östlund-Olsson och jag lär ut dans till barnen. Och kommunikationen med barnen.

Vilka begränsningar ser du i din nuvarande verksamhet?

Att inte ha en egen danslokal. Vi måste hela tiden ta fram grejer och sedan ta bort dem. Att anpassa musikens nivå efter de som är i huset samtidigt som vi. Där vi är nu har vi bestämda tider men visst kan man komma lite senare eller gå lite senare. Men det är jobbigt att följa tider. Sedan är vi även flyttbara i lokalen, så vi byter lokal om den vi brukar dansa i blir bokad för möte eller liknande. Det är för att då betalar vi lägre hyra, men även det är jobbigt.

Vad skulle du behöva för att kunna utvecklas inom ditt område?

En egen lokal framför allt. Det är det som känns viktigast just nu. Där jag som ledare/tränare kan vara när jag vill, utan att behöva kolla om lokalen är ledig.

Hur ser din vision ut?

Jag hoppas på att kunna skapa en egen hemsida till "streetdansen". Hitta en ny lokal. Och även ordna resor för de äldsta barnen att kolla på olika dansföreställningar för att se hur man kan agera på scenen.

12. SLUTORD

Potentialen i Nordanstigs kulturliv är mycket stor. I Mellanfjärden i nordöst drivs ett nytt, spännande initiativ (Trolska skogen) som har de allra bästa förutsättningarna att utvecklas till ett framgångsrikt nationellt besöksmål. På samma ort finns dessutom en uppmärksammat teaterverksamhet, som år efter år lockar stor publik och som blivit ett av Nordanstigs starkaste kulturella varumärken.

I Gränsfors, i en helt annan del av kommunen, finns en unik bruksmiljö (Gränsfors Bruk), där den berömda yxfabriken sedan länge är en "dragare" av stora mått för kommunen, med internationellt såväl som nationellt anseende. Där finns även Spiksmedjan, som tjänar som inspirerande spelplats för konserter av bästa märke.

Runtom i kommunen finns därtill ett mycket stort antal konstnärer och konsthantverkare, av vilka somliga nått betydande konstnärliga framgångar långt utanför den egna kommunens gränser, om än inte alltid "hemma" i Nordanstig.

Den betydelse som exempelvis Mellanfjärdens teaterförening spelar för Nordanstigs anseende utanför kommunen kan knappast överskattas. Teaterverksamheten där har pågått i hela 19 år, och omfattar ett stort antal tillresta skådespelare som vistas i kommunen på somrarna. Var och en av dessa – och de har blivit många genom åren – tar med sig den positiva teaterupplevelsen i Mellanfjärden till sina respektive hemorter och arbetsplatser, och sprider informationen vidare om hur väl de blivit mottagna och omhändertagna under teaterveckorna i det gamla fiskeläget. För det är just på det sättet som budskapet numera sprids, i allt vidare kretsar och nätverk. Ja, så till den grad att teaterförlag, rättsinnehavare och regissörer från helt andra delar av världen följer och bevakar vad som sker i Mellanfjärden, vilka verk som sätts upp, hur översättningarna är gjorda mm. Bara en sådan sak som att utländska pjäser får sitt svenska förstagångsframförande just i Mellanfjärden, har satt föreningen och dess ledande företrädare på den internationella teaterkartan.

Men trots detta jobbar den lilla föreningen fortfarande med samma grundläggande problembild som för 20 år sedan, att få en viss ekonomisk grund att stå på, så att man inte behöver uppfinna hjulet varje år. Och häri ligger den stora problematiken för kulturutövning och kulturföretagande i mindre landsortskommuner som Nordanstig. Förståelsen för kulturella "dragares" betydelse för bygden i stort, är inte lika stor som exempelvis förståelsen av vad det betyder att ett lokalt idrottslag kvalar in i högsta serien.

Detta ska inte uppfattas som att idrotten inte förtjänar allt stöd den kan få. Det gör den. Men jämförelsen belyser problembilden, för i fallet Mellanfjärden är det just en sådan jämförelse som är rimlig, eftersom teaterföreningens verksamhet har lika stor potential som varumärke för kommunen som ett lokalt fotbollslag i allsvenskan skulle ha. Men då måste man börja se på saken med motsvarande ögon, och jobba tillsammans med föreningen i syfte att ge den det stöd och de verktyg som behövs för att de ska kunna nå sin fulla potential som kommunens ansikte utåt.

Vad gäller potentiella näringsgrenar inom det kulturella Nordanstig framstår Mellanfjärdens teaterförening och Gränsfors Bruk ändå som enskilda unikum, som öar i en struktur vars tyngdpunkter framförallt finns på musikens och i någon mån filmens områden. Inom båda dessa områden finns många aktörer, ett existerande utbud och sammankittande mänskliga nätverk.

På musiksidan är aktiviteterna omfattande, i synnerhet i förhållande till invånarantalet. Det finns en mångfald och en bredd i såväl musikgenrer som i antalet utövare i olika åldrar och nivåer. Utbudet av musikevenemang är också rikt. Som illustration på detta måste främst Nordanstigs Musikverkstad nämnas, där det för närvarande bedrivs musikundervisning för ca 150 ungdomar på tre orter inom kommunen. Musikverkstan har även en utåtriktad verksamhet i form av egna konserter och samarrangemang med föreningar och skola. Vidare bidrar man med stödverksamhet för unga musiker.

Folkmusiktraditionen i Nordanstig är mycket betydande. Framträdande ambassadörer för denna inriktning är Nordanstigs Spelmanslag och Nordanstigs Ungdomsspelmanslag. Verksamma är bland andra Kaisa Abrahamsson, Thomas von Wachenfeldt och Hanna Tibell. Nordanstig sägs vara landets "riksspelmanstätaste kommun", med aktiva riksspelmän på såväl fiol som munspel och durspel. Återkommande folkmusikevenemang är till exempel Bergsjöstämman, där även en rikstäckande kompositionstävling ingår.

Flera kyrkokörer är aktiva i kommunen, under ledning av Charles Liljedahl, Irina Nutti och Ulla Hedman. Nordanstigs manskör bör också nämnas, liksom Nordanstigs Kristna Center som har återkommande musikevenemang. Till detta finns i kommunen också musikproduktion i form av inspelningsstudior. Utöver professionella studior, som Dereborn Musikproduktion och Rotten Dance Studio, finns flera amatörstudior där lokal musik produceras.

Många lokala föreningar har dessutom musikverksamhet i olika former. Föreningen Kulturstjärnan bedriver rockskola för ungdomar, och arrangerar regelbundet pop och rockkonserter för både lokala och andra artister. Och Föreningen Nordanmusik arrangerar årligen festivalen Nordanstigskalaset. Byalaget Gränsfors arrangerar musikkvällar i spiksmedjan. Dessutom finns ett antal aktiva och framgångsrika musiker med rötter i kommunen, flera internationellt kända.

Några exempel: Nils-Gunnar Burlin, Victor Brandt, Johan Dereborn, Christian Tellin, Jon-Erik Jonasson, Hans-Birger Andersson, Per Engman, Fredrik Lindh, Lars Näsman, Daniel Lindblom.

Det finns slutligen också grupper inom populärmusiken som rönt framgångar utanför kommungränserna. Exempelvis "The Kristet Utseende" har gjort Gnarp till en känd ort i många delar av landet. Många unga band och artister har även utmärkt sig i olika rikstävlingar.

På filmens område är konturerna av en blivande näring inte lika uppenbara som på musikområdet. Men Nordanstig förtjänar att uppmärksammas för sina många enskilda aktörer och mindre nätverk inom filmen, personer och grupper som driver många filmorienterade initiativ för att främja distribution, produktion och utbildning. En gemensam nämnare för dessa aktörer är att de flesta är inflyttade eller återvändande Nordanstigsbor. Allmänt sett förhåller det sig så att filmproduktion är förhållandevis ovanlig och småskalig i den del av landet där Nordanstig ligger. Handlingsprogram för att stödja, främja och locka till sig filmproduktioner saknas ännu så länge helt och hållet. Detta gäller också program för distribution och visningsfönster.

Exempel på initiativ inom filmen i Nordanstig

Bergsjö och Hasselas bioföreningar

Dessa föreningar (fristående från varandra) är underorganisationer till paraplyorganisationen Våra gårdar, som i sin tur drivs av IOGT NTO. Föreningarna är helt ideella utan vinstintresse. Deras mål är att på respektive ort möjliggöra lokala biovisningar.

Bergsjö bioförening har för avsikt att ansluta sig till den pågående digitaliseringsvågen, via stöd från Leader – vilket dock förutsätter att Nordanstigs kommun går in med initialt stöd. Vid en eventuell digitalisering finns också planer på sammanslagning med föreningen Bergsjögården, vilket skulle kunna skapa en stabilare grund och erbjuda nya visningsmöjligheter.

Stocka Filmfestival

Makarna Nils Olof Hedenskog och Yvonne Leff startade 1999 en filmfestival i Stocka Folkets Hus, efter att ha flyttat till orten och funnit att FH hade fullt utrustade filmvisningsmöjligheter. Festivalen som började med omkring 250 besökare har sedan dess blivit ett återkommande evenemang vartannat år, nu med ca 500 besökare och med visningar i tre olika biografer på tre orter (utöver Stocka även Tidsmaskinen i Strömsbruk och Biografen i Bergsjö). Festivalen drivs från gång till gång som ett nytt projekt, med stöd från Nordanstigs kommun. Festivalen ger ett visningsfönster för film som annars inte skulle ha något visningsfönster i kommunen. Festivalen har lockat filmaren Helene Åstrup och filmfotografen Christer Strandell att etablera sig på orten.

Rymdstationen/Tidsmaskinen/Strömsbruks Folkhögskola/Roadside Picnic

Paret Eva Månsson och Daniel Burman har nyligen etablerat sig och sitt filmproduktionsföretag Roadside Picnic i Strömsbruk. 2009 tog Eva och Daniel tillsammans med bland annat Johan Adlercreutz initiativet att skapa ett hus med fokus på verksamheter knutna till främst kultur, i Strömsbruk kallat för Rymdstationen. Tätt knuten till Rymdstationen startades samtidigt projektet Strömsbruks Folkhögskola, som är en folkhögskola med målet att fokusera på kreativt skapande och film i synnerhet. I källaren på Rymdstationen installerades 2010 Biografen Tidsmaskinen. Tidsmaskinen har sedan dess visat klassiker varvat med moderna filmer. Speciella visningar har hållits för kvotflyktingar, i syfte att skapa en naturlig mötesplats för flyktingarna och samtidigt exponera dem för det svenska språket.

Förutom att Rymdstationen blivit en naturlig samlingspunkt för de många flyktingar som bor i Strömsbruk, har Rymdstationen även lockat ljussättaren Bengt Wallin, produktionsbolagen Torvision och Sombra Productions med flera att etablera sig på orten. Därtill har de drivit flera samarbeten med bland annat Stocka Filmfestival och Shara Creations.

Nuvarande situation för Rymdstationen och Strömsbruks Folkhögskola är dock högst osäker, då medel för att driva verksamheten saknas.

Kickar utan droger

Ungdomsinitiativ med fokus på lokala ungdomsgårdar, vilka bland annat fokuserat på film genom ett projekt med mål att framställa en musikvideo genom samarbete mellan Nordanstigs samtliga ungdomsgårdar.

Shara Creations

Ett film-, make up- och maskföretag drivet av Petra Stoor.

Yearwood Production

Filmföretag som drivs av filmaren Stefan Dahlström

Athan Media

Filmproduktionsföretag som drivs av Jonathan Bergqvist (numer utflyttad till Stockholm).

Entusiasterna, kreatörerna och initiativen finns, men ännu ingen plattform för att effektivt samordna och tillvarata de gemensamma möjligheterna, initiativen verkar därför i allt väsentligt som små och enskilda öar. Ett tydligt exempel på bristande samordning är att många likartade projekt under året 2011 har sökt stöd för likartade verksamhet och teknikinköp, helt oberoende av varandra. Det råder för övrigt nära nog total avsaknad av specifika stöd riktade till just filmen, till lokal filmteknik eller för filmproduktion förberedda lokaler. Även utbildningar och av kommunen utsedda samordnare lyser med sin frånvaro.

Till bilden av Nordanstigs kulturliv hör också ett differentierat och påfallande välorganiserat föreningsliv, med ett föreningsråd som engagerar sig djupt in i kulturlivets alla vinklar och vrår och som gärna ger en hjälpsam hand varhelst ett kulturinitiativ uppstår. I långa stycken har föreningslivet genom sitt föreningsråd övertagit många av de funktioner som i mer traditionellt organiserade kommuner skulle ha fallit under den s k allmänkulturens ansvarsområde. Föreningsrådets (och därmed föreningslivets) stora engagemang i det lokala kulturlivet är naturligtvis en styrka för kommunen, samtidigt som det i ett längre framtidsperspektiv framstår som sårbart att så till grad förlita sig på eldsjälarna som i allt väsentligt arbetar ideellt.

En annan påfallande styrka i Nordanstig är de nätverk som uppstått bland ungdomar till följd av att kommunen tillsatt en ungdomssamordnare. När det finns en organisationsprincip som medger att ungdomarna själva kan få komma till tals – om, när och hur framtidens kulturliv ska utformas – kan man vara säker på att många kreativa idéer kommer upp till ytan. Att Nordanstig antagit ett ungdomspolitiskt handlingsprogram är berömvärt och lovar gott inför framtiden. Men på samma sätt som inom föreningslivet, är allt som har med förhållandevis löst sammanfogade nätverk att göra mycket sårbart, då sammanhållningen ofta bygger på få individers insatser.

Som jag ser saken är Nordanstig en kommun som i kulturellt avseende har ett närmast osannolikt guldgläde, med ett rikt kulturutbud och massor av medborgare som tagit det ena initiativet efter det andra på kulturens område. Den avgörande frågan för kommunen är därför om den är beredd att förädla det guld den sitter på, genom att mer i handling än tidigare bejaka kulturens och kulturnäringens betydelse för inflyttning och nyföretagande och se besöksnäringen som en naturlig del av ett medveten kulturellt handlingsprogram.

Med alla de aktiva kulturutövare och kulturföretag som är verksamma i kommunen, och med föreningar och nätverk som visar så stor handlingskraft, torde en tredje vägens kulturpolitik kunna lyfta Nordanstig till en frontposition i offentlig statistik över kommunala kultursatsningar.

Med denna rapport som underlag vore det därför rimligt att under hösten 2011 arrangera fyra seminarier i Nordanstig, ett första seminarium med företagarföreningen som målgrupp, ett andra som riktas till föreningslivet, ett tredje till ungdomsnätverken och ett avslutande seminarium med förtroendevalda som målgrupp. En sådan ambition borde rimligtvis ha goda chanser att ge underlag till en konkret handlingsplan på kulturens och kulturnäringens område i Nordanstig.

Kulturen är upplevelser som våra sinnen tar in och formar till känslor, tankar, kunskaper, associationer, minnen och erfarenheter. Signaler som träffar många andra och knyts ihop till nya tankemönster.

Alla vi människor har så vida möjligheter och sådan kraft.

Tillsammans kan vi släppa lös den hos varandra, hos oss som är äldre eller yngre, kulturarbetare eller kulturkonsumenter, företagare eller föreningsmänniskor, tjänstemän eller politiker.

Människan är inte där hennes skor står utan där hennes dröm finns.

Ivar Lo Johansson

Bilaga 1 (Medverkande i Kulturgryning Nordanstig)

Helena Brusell, Trolska skogen – Mellanfjärden
Anna Johansson, Trolska skogen - Mellanfjärden
Janina Stoor, konstnär - Gränsfors
Petra Stoor, makeup-artist - Gränsfors
Veronica Siivonen (assisterade Petra Stoor)
Elin Nilsson (assisterade Petra Stoor)
Lennart Eriksson, fiol (riksspelman) - Jättendal
Staffan Berg, enradigt durspel (riksspelman) - Jättendal
Hans Ederborg, munspel (riksspelman) - Bergsjö
Kaisa Abrahamsson, fiol (riksspelman) - Bergsjö
Hanna Tibell, fiol (riksspelman) - Bergsjö
Eric Henriksson, fiol (riksspelman) - Hassela
Thomas von Wachenfeldt, fiol (riksspelman) - Gränsfors
Lars Elverovski, Nordanstigs Musikverksatd
Hans-Erik Hall, musiker - Bergsjö
Pontus Wicksell - filmproducent - Ilsbo
Eva Månsson – filmfotograf, pedagog och producent (Roadside Picnic Filmprod) - Strömsbruk
Daniel Burman - filmare, regissör och författare (Roadside Picnic Filmprod) - Strömsbruk
Kris Dybeck - driver Sombra Productions (jobbar med bl a musik- och filmprojekt för ungdomar)
Olle Englundh, amatörfilmare – Vattlång
Erik Loiske, musiker
Tova Engberg, danslärare (street dance)
Linnéa Östlund-Olsson, danslärare (street dance)
och deras grupp på ca 20 dansare
Marika Engberg, ordförande Föreningen Bergsjögården
Yvonne Berglund, värdinna Bergsjögården
Karin Willing, Gröna Huset - Harmånger
Kalle Willing, Gröna Huset – Harmånger
Sofie Engberg, Gröna Huset – Harmånger
Emil Willing, Gröna Huset – Harmånger
Johan Rissanen, Gröna Huset - Harmånger

Musikgruppen Why Not:

Stig Lejonberg
Torsten Engström
Sten Olof Kardell
Kenth Andersson
Tobias Eriksson

Musikgruppen Tre Ögon i Bäckén:

Joe Östberg
Anders Klang
Henrik Zacco

Musikgruppen Art Deco:

Hans-Erik Hall
Anne Dehlin
Per Dahlström
Emilia Jonsson
Niklas Lindberg
Stefan Siversen

Susanne Siverson
Nordanstigs Ungdomsspelmanslag:
Maria Tibell
Emil Engberg
Jonnie Hassel
André Malmquist
Jesse Ljung
Madeleine Andersson
Camilla Eriksson
Daniel Lindberg
Niklas Lindberg

Lars Östberg, Bergsjö – foto och byavandringar
Nicklas Bergström, krukmakare - Gränsfors
Anna Bergström, krukmakare - Gränsfors
Lars-Ove Burlin, musiker - Hassela
Nils-Gunnar Burlin, dirigent - Hassela
Thomas Gomes, fotokonstnär - Gnarp
Örjan Comsedt, Nordanstigs manskör
Hans-Gunnar Forsström, Nordanstigs manskör
Mikaela Zachrisson, fotograf - Bergsjö
Elin Mattsson + 1 till som ordnade fiskdamm och var utklädda till Cozplayers
Gun Forssell Spång, butiksinnehavare (textilt hantverk) - Bergsjö
Katarina Stensare, konstnär - Älgered
Katarina Lennare, Bokningscentralen
Camilla Udén-Eriksson, Bokningscentralen
Daniel Collin, rallybilsbyggare på hobbybasis
Sussi Lundkvist, sålde praliner och godis
Ida Rissanen, musiker
Mathias Viklund, musiker
Börje Jonsson, fiolbyggare
Seniordansarna (åtta personer)
Fem ungdomar från Kulturstjärnan och Komvux som skötte caféet nere i källaren
Catrine Johansson
Mitta Klint-Åberg, konstnär
Jonas Pettersson
Staffan Modin, amatörkonstnär
Ingvar Wadin
Madeleine Engberg, Kulturgrynings officiella journalist och fotograf
Annelie ?, som sålde lotter
Elena Gradin, teaterstudent (Calle Flygares) - Gnarp
Sara Hill, Stall Sara Hill (islandshästar) – Knoppe, Bergsjö
Margot Blomberg, jordbruk (stickar vantar) - Bergsjö
Joakim Nordqvist, Gränsfors Bruk (Yxfabriken)
Pernilla Moberg, konstnär - Bergsjö
Fredrik Thelin, järnsmide - Bergsjö
Ann-Kristine Larsén, konstnär - Bergsjö
Ros-Marie Klintman, konstnär - Bergsjö
Leif Woxlin, författare och musiker (Nordanstigs Spelmanslag)
Gunilla Schelin, konstnär - Mellanfjärden
Kristina Bäckman Günther, Jättendal
Birgit Eriksson, textilhantverkare - Jättendal
Ulrika Kroon, konstnär - Bergsjö
Lillian Bergman, jordbrukare (gjorde ostkakorna) - Jättendal

Birgitta Finnström, Bergsjö
Petra Modée, ekologiska produkter - Jättendal
Åsa Englund, Ekofarmen i Gnarp
Björn Englund, Ekofarmen i Gnarp
Yukio Nakahara, Aloe Vera-produkter - Gnarp
Olle Hillström, multientreprenör - Vattrång
Inga-Lill Eng, Vuxenskolan
Kristina Källström-Gernes, ungdomssamordnare
Håkan Pettersson, Kickar utan droger
Arlindo Gomes, koordinator Kulturstjärnan - Gnarp
Monica Olsson, kommunalråd, Nordanstigs kommun
Charlotta Netsman, projektledare KKN, Region Gävleborg
Hasse Persson, Sveriges Radio Gävleborg
Barbro Björklund, Nordanstig Utveckling
Anders Nordén, Nordanstig Utveckling
Inga-Lill Dahlin, kultursekreterare
Carina Olsson, ledamot UK-nämnden
Ulf Sundblad, projektledare Föreningsrådet - Bergsjö
Kjell-Åke Hamrén, Kulturbanken

Bilaga 2 (Nordanstigs kulturföreningar)

REPRESENTANTER FÖR KULTURFÖRENINGAR I NORDANSTIG

Föreningen Handslaget

Styrelse

Karin Magnusson
Birgit Eriksson
Britt-Marie Johansson
Sören Olsson

Nordanmusik

Medlemsmusiker

Hans-Erik Hall
Stig Leijonberg
Torsten Engström
Sten Olof Kardel
Kenth Andersson
Tobias Eriksson
Ivar Helenius
Albin Gillgren
Thomas von Wachenfeldt
Anders Olsson
Daniel Lindström
Matias Klint

Nordanstigs Ungdomsspelmanslag

Maria Tibell
Emil Engberg
Jonnie Hassel
André Malmqvist
Jesse Ljung
Madeleine Andersson
Camilla Eriksson
Daniel Lindberg
Niklas Lindberg

Bergsjö Bioförening

Styrelse och aktiva

Frank Östlund
Lena Nordin
Annika Westman
Kerstin Lundqvist
Annika Norberg
Sven Qviberg
Jane Bergqvist
Erik Bergqvist

Föreningen Bergsjögården

Styrelse

Marika Engberg
Carina Rönneberg
Lena Kram
Caisa Söderström
Tova Engberg
Sven Qviberg

Lars Elverovski

Föreningen Hasselagården

Styrelse

Marie Westin
Mona Ljunglöf
Helen Nordlund
Janas Pettersson
Sonja Sydh

Hassela Bio

Sonja Sydh
Lena Nord
Sylvia Kraft
Sten-Arne Strid
Kerstin Höglund

Ideella Föreningen Kulturstjärnan

Styrelse

Arlindo Gomes
Camilla Karlsson
Martin Berg
Lotta Svensson

Nordanstigs konstförening

Styrelse

Ki Skärgård
Evy Malmström
Lotta Lindh-Brånby
Anna Greta Klint
Eva Wiksell Norin
Rosemarie Klintman
Stig Lindqvist

Föreningens trädgårdskultur

Agneta Hattendorf
Lena Carlsson
Lena Högerberg
Kerstin Wahlman
Jane Bergqvist
Kerstin Dankwardt
Eva Cronberg
Karin Sundblad

Nordanstigs spelmanslag

Kaisa Abrahamsson
Staffan Berg
Eva Gustafsson
Mats Andersson
Hanna Tibell
Thomas von Wachenfeldt
Hans Ederborg
Rosemarie Klintman
Leif Woxlin

Ragvaldsnäs Bygdeförening

Styrelse

Tommy Lindberg
Lars Eklöf
Agneta Tillman Eklöf
Sverker Söderström
Gun-Britt Segerstedt

Nordanstigs manskör

(44 medlemmar)

Hans Gunnar Forsström
Örjan Comstedt
Kenneth Stahre
Birger Andersson
Kjell Bergström
Lars Ekvall
Kjell Lindgren
Jan Erik Orlander
Jerry Råbom
Stig Axbrink
Per-Arne Engström
Kjell Flodin
Lars-Göran Wannberg
Berndt Norberg
Yngve Nilsson
Sven-Erik Malmström
Tord Westman
Åke Westman
Per Wetter
Emil Johansson
Gunnar Sjölander
Tore Åström
Lars Östberg

Stocka Folketshus

Styrelse

Mårten Arosenius
Heléne Aastrup
Sören Bengtsson
Siv Hammar
Ingemar Holm
Ingegerd Jacobsson
John Jörgensen
Keneth Falkenström
Laila Landewall
Elisabeth Sjöström

Nordanstigs Teaterförening

Styrelse

Eva Fors
Nils Engström
Tommy Lindberg
Hans Olsson
Heléne Aastrup
Margareta Sjögren

Föreningen Strömfacklan

Styrelse

Nordanstigs Bygd- och släktband

Styrelse

Mellanfjärdens Teaterförening

Gnarps Hembygds och Fornminnesförening

Styrelse

Ann-Margret Andersson
Ingalill Dahlin

Ronny Lindqvist
Annelie Åkerlund
Kjell Flodin
Anne-sofie Hoho
Henrik Jonsson
Marie
Bertil Sundin
Harriet Frändén
Maj-Britt Johansson
Åke Norberg
Lage Bergvik
Yvonne Elfving
Jan Wallin
Ellinor Johansson
Karin Larsson

Joe Edlund
Eva Eriksson
Helena Brusell
Johan Svangren
Tommy Brusell
Eivor Nord
Jennifer Jansson
Barbro Björklund
Sven-Åke Eriksson
Mats Nord
Lars Johansson
Annica Johansson
Janne Brusell
Ulla Brusell
Ola Johansson
Tim Hammar
Lars Brusell
Sofie Brusell
Fia
Kerstin Byberg
Håkan Byberg

Alvar Bydén
Caroline Lindberg
Pelle Norling
Mia Reimertz
Britt Åslin

Hassela Hembygdsförening

Styrelse

Bodil Östman
Lisa B Östman

Anders Åhslund
Dagmar Elfving
Åke Norberg
Åke Larsson
Anki Hasselvik
Ove Östberg
Astrid Lax

Bergsjö Hembygdsförening

Styrelse

Stig Lindqvist
Lars Östberg
Lena Åslund-Lööf
Evy Malmström
Eivor Svensson
Boerje Bohlin
Sven-Erik Norling
Anette Lindgren
Torsten Bergh
Beril Engman

Jättendals Hembygdsförening

Styrelse

Rolf Colling
Inger-Britt Persson
Klas-Göran Persson
Ann-Christin Colling
Ove Rosén
Annika Söderström
Nils-Erik Kardell
Margareta Wedin-Rosén
Britta Olsson
Olle Nilsson

Harmånger Hembygdsförening

Styrelse

Aina Hansson
Roger Wester
Margareta Elfström
Kerstin Andersson
Gunilla Strömbom
Berit Westlund
Ulla Selling

Ilsbo Hembygdsförening

Styrelse

Sören Nilsson
Anders Rohdin
Örjan Tjärnström
Maj-Britt Höglund
Anders Skoglund
Arthur Arvhem

Kristina Westner
Kurt Lundberg
Siv Wedin

NÅGRA KONSTNÄRER OCH KULTURHANTVERKARE I NORDANSTIG					
Anja Tellin	Måleri Skulptur	Vade 112	820 70	BERGSJÖ	073-036 56 27
Elena Sahlin	Konstnär	Västra Trösten	820 70	BERGSJÖ	070-691 81 17
Rose-Marie Klintman	Akvarell, akryl, olja	Oxelv. 7	820 70	BERGSJÖ	0652-74 77 77, 070/239 07 52
Agneta Hattendorf	Konstnär, väver	Södra vägen 21	820 70	BERGSJÖ	0652-107 47
Ann Walvik Hansen	Måleri	Norrjärden	820 77	GNARP	070-590 93 91
Gränsfors bruk AB	Yxfabrik, smide	Gränsfors	820 70	BERGSJÖ	0652-710 90, 070-362 84 68
Janina Stoor	Konstnär	Gränsfors	820 70	BERGSJÖ	
Helena Hassel	kläder, design, sömnad	Norromå 141	820 77	GNARP	0652-201 90, 073-057 63 43
Galleri Minerva, Ulla-Britta Hill	Oljemålningar	Gräftgränd 5	820 77	GNARP	0652-205 71, 233 74, 070-211 68 06
Handslaget	repslageri	Karin Magnusson, Birgit Eriksson,			0652-712 73 0652-130 89
Ulla Winblad	Väver	Röstav. 15	820 75	HARMÅNGER	0652-300 38, 070-591 18 38
Lena Friberg	Keramiktillverkning	Vattrång 70	820 75	HARMÅNGER	0652-320 28, 070-556 68 6
Johan Adlercreutz	Foto	Harmångersv. 2	820 72	STRÖMSBRUK	0650-740 030, 070-267 79 76
Hälsingelöjd i Olas	Ulla Britt Sommariva, Väver	Älvstagatan 6	820 76	JÄTENDAL	0652-13054
Petra Modée	Målar tavlor i akvarell och akryl	Västirönningen	820 76	JÄTENDAL	070-2192268
Birgit Eriksson	Vävatelje	Å	820 76	JÄTENDAL	0652-13089
Gränsfors Blomkruksfabrik	Blomkrukor, glaserade fat och lergods	Gränsfors	820 70	BERGSJÖ	0652-140 19
Birgitta Sjölander	Keramiktillverkning	Vade	820 70	BERGSJÖ	0652-101 61
Ann Kristin Larsén	Oljemålning, tovning, akvareller och bildvävnad.	Bergviksvägen 3	820 70	BERGSJÖ	0652-715 40
Jöran Österman	Konstgrafisk verkstad	Lönbergsvägen	820 70	BERGSJÖ	0652-141 43, 070-635 33 36
Fredrik Thelin	Traditionellt och modernt järnsmide.	Högen	820 70	BERGSJÖ	0652-716 36, 070-202 72 34
Atelje AnnLouise	Tillverkning design av tyger, lakan mm	Kyrkvägen 10	820 77	GNARP	0652-20330, 070-6908916
Ann-Margret Sten	Tennrådsbroderier	Piratvägen 12	820 77	GNARP	0652-20969, 010-6926679
Birgitta Sedin	Vävnader	Harvens väg 16	820 77	GNARP	0652-2078
Jerker Brodén	Träslöjd, bl.a. laggkärl	Norrjärden	820 77	GNARP	0652-23363
Staffan Thelin	Skulptur, silversmide, järnsmide, måleri,	Ölsjön	820 78	HASSELA	0652-40445, 010-331088
Ragnhild Tjärnström	Väver, folkdräkter	Västjärnsvägen 2	820 71	ILSBO	0650-742225
Bo Hammar	Konstnär	Morängsvägen 5	820 74	STOCKA	0650-741259
Gunilla Schelin	Illustratör	Mellanjärden	820 76	JÄTENDAL	070-511 02 51
Gun Forsell-Spång	kläder, design, sömnad	Högen 4203	820 70	BERGSJÖ	0652-10551, 070-226 20 77